

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ УЯВЛЕНЬ
ПРО СЕКСУАЛЬНІ СТОСУНКИ ЯК ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ
ЛЮДИНИ**

Виконала: студентка II курсу,
групи 8.0532-з-дн
спеціальність: 053 Психологія
Короткова Анастасія Олегівна
Керівник: к. психол. н., доцент кафедри
психології Малина О. Г.
Рецензент: д. психол. н., професор кафедри
психології Шевченко Н. Ф.

Запоріжжя

2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології

Кафедра психології

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 053 – «Психологія»

Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

« ____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Коротковій Анастасії Олегівни

1. Тема роботи: Психологічні особливості становлення уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя людини

керівник роботи Малина Олена Григорівна к. психол.н., доцент кафедри психології

затверджені наказом ЗНУ від «26» 09 2023 року № 1504-с

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: Проаналізувати історичний розвиток концепцій та теорій про сексуальні стосунки, виділити ключові етапи розвитку наукових поглядів. Здійснити огляд літератури щодо гендерних аспектів у сексуальних уявленнях, виявити основні тенденції та відмінності. Дослідити соціокультурні чинники, які впливають на формування сексуальних уявлень і стосунків, з акцентом на вплив мас-медіа, інтернету та популярної культури. Вивчити роль сімейного виховання та родинних цінностей у

формуванні сексуальної поведінки та уявлень, аналізуючи взаємодію між батьками та дітьми, стилі виховання та комунікацію в сім'ї щодо сексуальних питань. Описати план проведення емпіричного дослідження, включаючи вибірку, методи збору даних та аналітичні процедури.

5. Перелік графічного матеріалу: 10 рисунків, 1 таблиця

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Малина О. Г., доцент		
Розділ 1	Малина О. Г., доцент		
Розділ 2	Малина О. Г., доцент		
Розділ 3	Малина О. Г., доцент		
Висновки	Малина О. Г., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	01.11.2022	Виконано
2	Робота над вступом	01.01.2023	Виконано
3	Робота над першим розділом	01.08.2023	Виконано
4	Робота над другим розділом	01.01.2024	Виконано
6	Написання висновків	01.02.2024	Виконано
7	Передзахист		Виконано
8	Нормоконтроль		Виконано

Студент _____ А.О. Короткова

Керівник роботи _____ О.Г. Малина

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О. М. Грединарова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 88 сторінок, 10 рисунків, 1 таблиця, 33 джерела.

Мета роботи полягає у дослідженні психологічних аспектів становлення уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя людини.

Об'єкт дослідження – становлення уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя.

Предмет – психологічні особливості уявлень про сексуальні стосунки, а також гендерні відмінності уявлень про сексуальні стосунки.

В основу дослідження покладено припущення про те, що формування уявлень про сексуальні стосунки тісно пов'язані з психологічними особливостями, які визначаються соціокультурними, сімейними та гендерними впливами.

Методи дослідження: загальнонауковий (синтез, аналіз та порівняння), метод контент-аналізу, компаративний метод, методи порівняльного аналізу, кореляції, узагальнення, дедукції та індукції.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що особливості становлення уявлень про сексуальні стосунки, а також гендерні відмінності уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя є недостатньо дослідженими у вітчизняній психології та потребують ґрунтового емпіричного дослідження.

СЕКСУАЛЬНІ СТОСУНКИ, СІМЕЙНЕ ЖИТТЯ, ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ, СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВПЛИВИ.

SUMMARY

Korotkova A.O. Psychological features of the formation of perceptions about sexual relations as the basis of human family life

This Master's qualification work, structured into Introduction, 3 Chapters, Conclusion, and References (33 items), spans 88 pages, with the main text constituting the bulk of the document. The study is enriched with 10 figures and 1 tables, offering a comprehensive examination of the psychological aspects shaping perceptions of sexual relationships within the context of family life.

The work embarks on a theoretical exploration and delves into an empirical investigation concerning the psychological dimensions of sexual relationships and their implications for human family life. This thesis is segmented into three distinct chapters, each dedicated to unraveling different facets of the subject matter at hand.

The research object is the formation process of perceptions regarding sexual relationships as fundamental to family life.

The research subject zeroes in on the psychological features and gender differences characterizing these perceptions.

The overarching goal of this research is to theoretically articulate and empirically assess the nuances of perception formation regarding sexual relationships, aiming to contribute to the broader psychological discourse.

The research undertakes several objectives, including:

- A critical review of psychological literature to outline theoretical and empirical frameworks pertinent to sexual relationship perceptions within both international and domestic contexts.
- An in-depth analysis aimed at uncovering the psychological core of perceptions related to sexual relationships.
- A methodological exploration to identify and apply suitable research methods for investigating the development and variance in these perceptions across genders.

Each chapter is meticulously designed to scaffold the research journey:

- Chapter 1 sets the theoretical groundwork, offering a panoramic view of existing literature and methodologies related to the study's focus.
- Chapter 2 delves into the psychological peculiarities and gender distinctions in perceptions of sexual relationships, enriching the discourse with empirical findings.
- Chapter 3 synthesizes the research findings, presenting a coherent narrative that underscores the scientific novelty and practical implications of the study.

Keywords: Sexual relationships, family life, psychological characteristics, gender differences, sociocultural influences.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАНОВЛЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕКСУАЛЬНІ СТОСУНКИ.....	12
1.1. Аналіз проблеми психологічних особливостей становлення уявлень про сексуальні стосунки	12
1.2. Психологічні особливості становлення уявлень про сексуальні ролі в сімейному житті.....	17
1.3. Гендерні відмінності становлення уявлень про сексуальні стосунки.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ СТАНОВЛЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕКСУАЛЬНІ СТОСУНКИ ЯК ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ.....	29
2.1 Організація та методика обраних досліджень.....	29
2.2 Результати досліджень: висвітлення різних чинників та факторів, які впливають на становлення уявлень про сексуальні стосунки	39
2.3. Аналіз результатів досліджень та їх інтерпретація в контексті досліджуваної теми.....	70
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85

ВСТУП

Актуальність роботи пов'язана з особливим інтересом сучасної психології до вивчення особливостей психологічних особливостей становлення уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя. Одним із перших соціальних інститутів, у який потрапляє людина після свого народження, є родина. Вплив сім'ї на формування психіки дитини на початкових етапах онтогенезу є ключовим, оскільки не існує практично жодного соціального і психологічного аспекту особистості, який би не лежав коренями свого формування у родинному вихованні. В процесі дорослішання та досягнення зрілості, молода людина психологічно відокремлюється від батьківської родини. Адже зрілість знову поживляє потребу особистості в близьких взаєминах, що зазвичай супроводжується створенням власної сім'ї. Окрім базових норм моралі, виховання, важливими є і становлення уявлень про сексуальні стосунки, сексуальне виховання, адже оминаючи цей аспект, результатом може бути наявність широкого кола родинних проблем у людини, в тому числі дисгармонійних взаємин майбутньої подружньої пари.

Ці проблеми є особливо актуальними для стосунків молодого подружжя, зокрема криза шлюбної адаптації може відображати недостатній рівень як психологічної підготовленості молодят до сімейного життя, так і відсутність або недостатнє уявлення про сексуальні стосунки. На сьогодні в освітньому просторі не вирішеною залишається проблема об'єктивізації психосексуального розвитку молодого покоління. Відсутність у таких умовах правильно організованої сексуальної просвіти особистості підліткового та юнацького віку може призвести до викривлення сексуальних уявлень, появи комплексів, неготовності протистояти сексуальному насиллю.

Значна кількість досліджень на тему особливостей становлення уявлень про сексуальні стосунки проводилось за кордоном та зокрема у США (Л. Харріс, Г. Келлі, Р. Крукс, К. Баур, І. Кон, В. Каган). Але в Україні і досі

залишаються не достатньо дослідженими особливості сексуальних установок у людей в період ранньої дорослості, остаточно не з'ясовані відмінності установок щодо сексу у чоловіків та у жінок, в одружених та неодружених людей. Серед українських дослідників слід відзначити праці Б. Ворнік, В. В. Кришталь, Є. В. Кришталь, Н. Ляшенко, В. Кирильчук, М. Пірен, Р. Хавула.

Гіпотеза, що становить основу даного дослідження, полягає у припущенні, що формування уявлень про сексуальні стосунки тісно пов'язані з психологічними особливостями, які визначаються соціокультурними, сімейними та гендерними впливами.

Головні положення гіпотези включають:

1. Вплив соціокультурних чинників: вважається, що соціокультурне середовище впливає на формування уявлень про сексуальні стосунки через передачу стереотипів, цінностей та норм поведінки.

2. Роль сімейних факторів: припускається, що сімейні установки та взаємини впливають на самовизначення особистості у контексті сексуальних ролей та відносин.

3. Гендерний аспект: гіпотеза покладає на собі дослідження гендерних відмінностей у становленні уявлень про сексуальні стосунки, враховуючи відмінності у психосексуальному розвитку чоловіків та жінок.

4. Важливість психосексуального розвитку: дослідження ґрунтується на припущенні, що психосексуальний розвиток визначає індивідуальні уявлення та установки стосовно сексуальності.

За підтримки цієї гіпотези проводяться аналіз та інтерпретація емпіричних досліджень та їх даних, спрямованих на краще розуміння психологічних аспектів формування уявлень про сексуальні стосунки в сфері сімейного життя людини.

Мета дослідження – дослідження психологічних аспектів становлення уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя людини.

Мета потребує реалізації таких завдань:

Теоретико-методологічний аналіз проблеми становлення уявлень про сексуальні стосунки: У рамках цього завдання буде проведено аналіз сучасних теоретичних підходів та методологій, пов'язаних із становленням уявлень про сексуальні стосунки.

Проаналізувати чинники становлення уявлень про сексуальні стосунки: Це завдання передбачає детальний розгляд різноманітних факторів, які впливають на формування уявлень про сексуальні стосунки, таких як соціокультурні, сімейні, психосексуальні та інші.

Систематичний аналіз західних досліджень: Провести аналіз ряду західних досліджень, приділяючи увагу методологічним аспектам, використаним інструментам, та результатам в контексті гендерних відмінностей та психосоціального впливу на формування уявлень про сексуальні стосунки. Здійснити критичний огляд отриманих даних та визначити ключові тенденції в зв'язку із становленням сексуальних уявлень про сімейне життя.

Перспективи адаптації отриманих результатів в українському контексті: Оцінити методологічні особливості західних досліджень та їхню придатність для української психології. Визначити, яким чином отримані в західних дослідженнях результати можуть бути адаптовані та використані для подальших досліджень психологічних аспектів становлення уявлень про сексуальні стосунки в українському суспільстві.

.Об'єктом дослідження є становлення уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя людини.

Предметом дослідження є психологічні особливості уявлень про сексуальні стосунки, а також гендерні відмінності уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя.

Методи дослідження обумовлені специфікою досліджуваного матеріалу:

1. Загальнонауковий – синтез, аналіз та порівняння наукової літератури для теоретичного підґрунтя дослідження.

2. Метод контент-аналізу – дозволяє отримати релевантні результати при аналізі.

3. Компаративний метод використаний з метою порівняння поглядів різних науковців на поняття, що аналізуються в дослідженні.

4. Методи порівняльного аналізу, кореляції, узагальнення, дедукції та індукції.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що особливості становлення уявлень про сексуальні стосунки, а також гендерні відмінності уявлень про сексуальні стосунки як основи сімейного життя є недостатньо дослідженими у вітчизняній психології та потребують ґрунтовного емпіричного дослідження.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у потенціальному внеску до галузі психології, психодіагностики та сексології, а також до таких розділів психології як: загальна психологія, сімейна психологія, психологія розвитку, особистості та соціальна психологія.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання результатів дослідження у фаховій підготовці спеціалістів під час написання курсових та дипломних робіт, вивчення таких дисциплін як: психологія, психодіагностика, сексологія, соціологія, а також при укладанні статей та підготовки до практичних занять.

Структура дипломної роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків та списку літератури, що включає 33 найменування та 11 таблиць. Загальний обсяг роботи становить 90 Сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАНОВЛЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕКСУАЛЬНІ СТОСУНКИ

1.1. Аналіз проблеми психологічних особливостей становлення уявлень про сексуальні стосунки

Дослідження проблеми формувань сексуальних уявлень людини пов'язане з необхідністю чіткого усвідомлення та виокремлення критеріїв сексуального здоров'я людини. Як зазначає В. Цихоня, уявлення про сексуальні стосунки представляють собою комплекс форм мисленнєвої активності людини [22]. Іншими словами, це прогноз, очікування, які, за своїм змістом та наповненням можуть не співпадати з реальністю, через свою викривленість. Вони можуть бути супроводжені певною фрустрацією, що значною мірою відбивається на подальшому сексуальному житті людини. До цього феномену належать: еротичні фантазії, мотивацію сексуальної поведінки та цінності, важливі при виборі сексуального партнера.

Слід розглянути дані якості більш докладно. Еротичні сни, мрії, фантазії є невід'ємним аспектом статевого життя людини. Еротичні фантазії не лише заповнюють дефіцит практичного сексуального життя, а й постійно його супроводжують. Логічним є той факт, що юди, які ведуть більш насичене та інтенсивне статеve життя, відрізняються більш інтенсивною еротичною уявою.

Еротична уява особистості є набагато ширшою та значно яскравішою за реальну сексуальну поведінку, також еротична уява, як правило, включає цілий ряд заборонених дій, що здатні викликати осуд. На думку В. Цихоні, відмінність еротичної уяви та реальної сексуальної поведінки особистості може стати ознакою проблем у сексуальному житті [22]. Це означає, що людина не має можливості, або не дозволяє собі реалізовувати свій сексуальний сценарій, вона живе не за своїми правилами, не відчуває себе вільною. В одному випадку

це може бути результатом загальної ригідності, установок, нездатності впроваджувати зміни, зацикленість на попередніх стадіях розвитку, нереалістичного рівня домагань.

В іншому випадкажу це передбачає конфлікт між еротичними уподобаннями особистості та соціально-культурними нормами, коли задоволення запитів індивіда може призвести до проблем з законом, суспільною мораллю [22].

Слід звернути увагу на розгляд ролі мотиваційного чинника в системі уявлень про сексуальні стосунки. Як зазначає В. Кришталь, мотивація, як динамічний процес, пов'язана з усіма елементами поведінки:

- актуалізацією потреби,
- виникненням та формуванням мотиву,
- цілепокладанням,
- вибором шляхів досягнення цілей,
- прогнозуванням можливих результатів,
- прийняттям рішення,
- контролем та корекцією дій,
- аналізом наслідків [10].

Аналогічною є також динаміка мотивації сексуальної поведінки, яка також виконує відображуючу, спонукальну, регулятивну та контролюючу функції [10].

Важливим у аналізі у аналізі формування уявлень про сексуальні стосунки є той факт, що ідеальний образ майже ніколи не збігається з його реальним сексуальним партнером. Ідеальний образ завжди містить елементи, або їх поєднання, що майже не зустрічаються або взагалі не існують в реальному житті. Значна відмінність внутрішнього ідеального образу від реального сексуального партнера може призвести до дисгармонійності стосунків.

Про це у своїй праці наголошують Д. Вестбурк, Г. Кеннерлі, Дж. Кірк, і додають, що повна неможливість його втілення у реальність може призвести до неможливого розвитку нормальних гармонійних сексуальних стосунків [9].

Слід також звернути увагу на систему цінностей, на яку орієнтується людина в дослідженні образу ідеального сексуального партнера. Відповідно чотирифакторній концепції сексуального здоров'я, що була запропонована В.В. Кришталем, сексуальне здоров'я полягає не лише у відсутності будь-яких хворобливих змін в організмі людини, які можуть призводити до зниження сексуальної функції, а також представляти інтегральний комплекс взаємодіючих компонентів сексуальності:

- соціального;
- психологічного;
- соціально-психологічного;
- біологічного [10].

Можемо припустити, що важливу роль у становленні уявлень про сексуальні стосунки відіграють соціальні фактори, а саме ставлення суспільства до сексуальності, міфи, звичаї, традиції, етнічні особливості, сексуальна освіта часто мають значний вплив на формування сексуальних уявлень, сексуальної культури в цілому. Це явище можемо назвати соціалізацією сексуальності.

Власне соціальні фактори мають впливають на всі прояви сексуальності:

- формування еротичних та сексуальних установок, що є специфічними для переживань та смислів особистості;
- уявлення людини про жіночність або мужність. Тобто саме вони визначають привабливу модель привабливого сексуального об'єкта та сексуальну активність в цілому.

Поняття сексуальної культури за В.В. Кришталем визначає не лише сексуальну поінформованість щодо питань психогігієни статевого життя, вибору адекватних поз та форм сексуальних контактів, а також вміння керувати сексуальними реакціями. До того ж це поняття передбачає і наявність еротичної та психологічної єдності, чуйності, довіри, надійності, вдосконаленні

в коханні, взаємне задоволення емоційних та сексуальних потреб відповідно до норм моралі [10].

Соціальні фактори також можуть формувати низький рівень уявлень про сексуальні стосунки, сексуальну культуру особистості, недостатню поінформованість, страх перед протилежною статтю, відхилення у психосексуальному розвитку.

Дослідник А. Сидоренко подає декілька типів сексуальних культур, а саме, до гармонічних типів прийнято відносити «аполонівський» тип сексуальної культури. Такий тип характеризується легкістю ставлення до оголеного тіла та до сексу в цілому. Для такого типу є характерним радісне ставлення до життя та до стосунків, гармонія між тілом та духом. Також для «аполонівського» типу культури є характерною повна відсутність комплексів. Подібний до «аполонівського» типу культури є містична сексуальна культура, що є поширеною на Сході, основні ідеї її втілені в трактаті Камасутра [17].

До дисгармонійних варіантів сексуальних культур належать: ліберальний тип, що з терпимістю ставиться до сексуальних норм та звичаїв, однак в ньому можуть домінувати тенденції мертвенності, посвяти; невротичний тип, він супроводжується наявністю страху та відчуття загрози перед протилежною статтю; примітивний тип для якого характерні відсутність етико - естетичних мотивів сексуальній поведінці, геніальний тип сексуальної мотивації; патріархальний тип сексуальної культури, що побудований на подвійних стандартах - можливості мати подвійні статеві зв'язки лише для чоловіків [17].

Валивим є той факт, що типи сексуальних культур, які об'єднані у девіантний варіант характеризуються вседозволеністю, прийняттям абсолютно всіх форм сексуальної активності: гомосексуальних зв'язків, групового сексу, різних девіацій, зміну партнерів, що тлумачаться як засади задоволення (оргастичний тип), гіпертрофованою оцінкою маскуліної поведінки (гіперрольовий тип).

До лояльних та гармонійних поглядів на сексуальні стосунки належать ще і сексуальний варіант сексуальної культури. До нього відносяться репресивний тип, що спрямований на заборони та запереченні сексу у всіх його проявах, та пуританський тип, що заперечує усі сексуальні задоволення [17].

Цікавим в рамках дослідження уявлень про сексуальні стосунки у людей є дослідження психологічних факторів. Загалом психологічні аспекти сексуальності загалом вивчені достатньо широко. Такі дослідження проводяться в різних галузях психології: віковій, диференційній, соціальній.

Можемо стверджувати, що аналіз психологічних факторів є невід'ємним без аналізу людини як суб'єкта сексуальних стосунків, особистості. Як зазначає К. Седих, особистість представляє собою цілісність, яка здатна до самовизначення, вона складається зі ставлень до зовнішнього світу, інших людей та самої себе. Розвиток особистості є способом її існування [16]. Тому особистісні особливості, психологічні чинники зумовлюють велику кількість процесів та їх форм, що відбуваються в житті людини.

Якщо розглядати характеристики особистості, що можуть бути пов'язані із становленням уявлень про сексуальні стосунки загалом, то їх варто розподілити на пізнавальні процеси, емоційно-вольові якості, активність та спрямованість особистості, що можуть проявлятися у спілкуванні та діяльності, а також у індивідуально-психологічних особливостях – рисах характеру, темпераменті, здібностях, що в своєму поєднанні визначають унікальність кожної особистості. Власне психологічне забезпечення сексуального здоров'я людини визначається роллю індивідуально-особистісних особливостей людини в розвитку та проявах сексуальності та психічних процесів. Останнє є додатковим аргументом на користь значущості вивчення даних, особливо в контексті дослідження порушень уявлення про сексуальні стосунки у жінок з розладами особистості [16]. Слід додати, що уявлення про даного роду стосунки відносяться до інтегральних критеріїв сексуального здоров'я в системній концепції.

Соціально-психологічний компонент уявлень про сексуальні стосунки обумовлений парним характером сексуальної функції, що зумовлює формування малої соціальної групи, тобто сім'ї або пари партнерів, а також прийнятої ними диференціації ролей, стереотипів маскуліності та жіночності [16].

Біологічне забезпечення сексуальності детерміноване генетичними, анатомо-фізіологічними факторами та процесами. Автор аналізованої теорії чотирьох факторної концепції В. В. Кришталь сексуального здоров'я зазначає, що це особливості є генетично запрограмованими, вони передаються у спадок. Вони формуються під час пренатального та постнатального розвитку особи, залежить від правильного функціонування кори головного мозку, підкоркових утворень, спинного мозку, периферичних нервів та рецепторів, стану ендокринної системи, правильне функціонування статевих органів [10].

Отже, формування уявлень про сексуальні стосунки представляють собою комплекс форм мисленнєвої активності людини, які тісно переплітаються з поняттям сексуального здоров'я людини. Правильне та здорове формування уявлень про сексуальність, сексуальне здоров'я, сексуальні стосунки є принципово важливими і значною мірою відбиваються на подальшому сексуальному житті людини.

1.2. Психологічні особливості становлення уявлень про сексуальні ролі в сімейному житті

Дослідження психосексуального розвитку особистості та формування сексуальної ролі в сімейному житті стають ключовими для розуміння впливу індивідуального росту на формування уявлень про сексуальні ролі у сімейному контексті та в контексті становлення уявлень про сексуальні стосунки. Окремим питанням психосексуального розвитку особистості та засвоєнні сексуальної ролі приділяли увагу як зарубіжні, так і вітчизняні психологи. А.

Чхайдзе, вивчаючи труднощі підлітків, виокремлює їх сексуальні переживання, які мають зв'язок зі статевим дозріванням, еротизмом, закоханістю [21].

На думку Р. Федоренко, статевий розвиток людини відбувається у двох напрямках – психосексуальному і соматосексуальному. Психосексуальний розвиток чоловіків і жінок має певні особливості, зумовлені статевими відмінностями, а також відмінністю чоловічої та жіночої ролей [20].

Також зазначимо, що сучасна сексопатологія виділяє декілька етапів формування та вияву сексуальності. *Пренатальний період*, у якому здійснюється дифференціювання гонад, геніталій і структур мозку. *Паранубертатний період* (1-7 років), коли дитина може усвідомлювати статеву належність, здатна розрізняти стать оточуючих і необоротність статевої приналежності. В такому віці виникає цікавість, спрямована на статеві ознаки, статеві органи (формування статевої самосвідомості).

Для *пременубертатного періоду* (7-13 років) характерним є вироблення статево-рольових установок, вивчення статево-рольового поведіння через гру, формування стереотипу статево-рольового поведіння. Для *нубертатного періоду* (12-18 років) є характерними платонічні мрії й фантазії, залицяння, платонічне спілкування, тобто формується платонічне лібідо, а згодом відбувається формування еротичних фантазій (формування еротичного лібідо). Під час перехідного періоду сексуальності (16-26 років) присутні сексуальні фантазії, мастурбація, початок статевого життя, сексуальні ексцеси й т.п. (формування статевого лібідо) [20].

Для періоду *зрілої сексуальності* (26-55 років) характерне регулярне статеве життя, входження у смугу умовно-фізіологічного ритму. В *інволюційному періоді* (51-70 років) відбувається зниження статевої активності, регрес лібідо до рівня еротичного і платонічного.

Важливим є той фактор, що на перших двох етапах відхилення сексуального розвитку може з'явитися під впливом ендогенних патогенних впливів (наприклад, вживання гормонів матір'ю), то на третіх та четвертих

етапах діють екзогенні фактори, наприклад, соціогенні (неправильне виховання, порушення внутрішньо-сімейних відносин) та психогенні фактори.

Отже, формування статевої самосвідомості значною мірою обумовлене статевим диференціюванням мозку в пренатальному періоді, а в подальшому індивідуальним розвитком та мікросоціальним середовищем. Слід взяти до уваги думку Р. Федоренко про те, що для повноцінного процесу диференціювання мозку необхідною є певна концентрація ембріонального андрогену, період і тривалість його впливу, відсутність естрогенів, відсутність шкідливих екзогенних впливів й, зокрема, впливи фармакологічних засобів у цей період [20].

Аналізуючи питання психосексуального розвитку важливо пам'ятати, що кожному такому етапу й стадії властива фазність, яка виявляє собою закономірність даного розвитку. *Перша фаза* включає: нагромадження інформації, що стосується розуміння факту існування статі, власної статевої ролі, статевої ролі навколишніх й особливостей полового поведіння в процесі міжособистісного спілкування.

Друга фаза (навчання й закріплення) перших двох етапів психосексуального розвитку характеризується набуттям навичок під час ігрових ситуацій, відповідно визначенню статі й статево-рольової поведінки, а на *третьому етапі* відбувається реалізація статевого потягу. Основний критерій завершеності стадій третього етапу – це закріплення навичок на практиці. Другою закономірністю становлення сексуальності індивідуума є зміна співвідношення значимості біологічних і соціальних факторів у процесі його психосексуального розвитку.

Третя закономірність становлення сексуальності полягає в тому, що кожен етап і стадія розвитку містять деякі елементи наступного етапу розвитку. Порушення ранніх етапів психосексуального розвитку приводить до його грубих деформацій, які відбиваються на формуванні особистості. У той же час вплив патогенних факторів на завершальному етапі становлення сексуальності може призводити тільки до поверхневих, легких його порушень [20].

На індивідуальний психосексуальний розвиток значною мірою впливають суспільні норми поведінки, а також сім'я, школа, різноманітні колективи, де навчається дитина, товариші, з якими проводиться вільний час, а також засоби масової інформації (інтернет, телебачення, кіно, література). Соматосексуальний розвиток у нормі також має певну послідовність і полягає він у прояві вторинних статевих ознак у хлопчиків і дівчаток, які поступово досягають рівня розвитку зрілого чоловіка й жінки.

Отже, розкриваючи суть психосексуального розвитку особистості, можемо зробити висновок, що психосексуальний розвиток це процес складної взаємодії з соціумом, який виникає в результаті різнобічного навчання та координації перш за все фізіологічних, а потім і психологічних та соціальних елементів життєдіяльності людини. Тобто суть цього процесу полягає в інтерналізації суб'єктом існуючих у суспільстві значущих одиниць «сексуальності» (стереотипів, уявлень, зразків поведінки) та прийнятті власного тілесного, емоційного та когнітивного досвіду. Іншими словами, це процес становлення системи сексуальних уявлень у свідомості особистості відповідно до умов того соціального простору, в якому вона перебуває.

1.3. Гендерні відмінності становлення уявлень про сексуальні стосунки

В контексті гендерних різниць уявлення про сексуальні стосунки формуються на перетині статі, гендерних особливостей, статевого виховання, репродуктивної функції та інших аспектів людського життя. Це об'єднання поведінкових, емоційних та ціннісно-сміслових аспектів, які взаємодіють з психологічними складовими, такими як інстинкти, потяги, бажання, фантазії та інші елементи.

Аналіз наукових праць видатних дослідників, таких як С.В. Діденко, О.С. Козлова, В.А. Гупаловська, О.І. Володимирець, підтверджує значні відмінності між чоловічою та жіночою сексуальністю, переважно пов'язані з репродуктивною функцією.

Згідно з результатами їхніх досліджень, сексуальне бажання виявляється потужнішим у чоловіків. Це проявляється у різних аспектах, таких як часте міркування про секс, фантазування щодо партнерок, ініціатива у стосунках та різноманітність сексуальних виявів.

Видатні дослідники, зокрема А. Шиделко та Н. Калька, вказують на те, що чоловіча сексуальність містить елементи насильства та агресії, що відображає загальну маскуліність. Чоловіче сексуальне "Я" акцентує провідну та активну роль через наполегливість та владність [23].

Дослідження також вказують, що ставлення жінок до власної зовнішності безпосередньо пов'язане з особливостями їхніх сексуальних стосунків. Зокрема, жінки з надмірною вагою можуть виявляти нижчі показники сексуальності [4]. Також визначено обернений зв'язок між масою тіла та сексуальністю жінок: надмірна вага впливає на збудження, статеві виділення, задоволення та оргазм, але не впливає на сексуальне бажання та біль під час статевих стосунків [5].

Жіноча сексуальність визначається різними факторами, серед яких вагітність, пологи та лактація грають значущу роль. У випадках, коли жінка не може вагітніти з різних причин (безпліддя, менопауза, гістеректомія тощо), вона може відчувати меншу сексуальність. Згідно з О. Гупаловською, це особливо виражається, якщо виховання жінки було спрямоване на ідею, що продовження роду є основною метою її життя [6]. Незалежно від бажання мати дітей, жінки можуть переживати різні аспекти сексуальності під час вагітності. Зазвичай, статеві бажання зменшуються у першому триместрі, поліпшуються у другому і знову зменшуються в третьому. Оргазми на кінцевих термінах вагітності можуть викликати дискомфорт і болісні відчуття.

У жінок потенційні здатності до оргазму вищі порівняно з чоловіками. Також вони мають більш різноманітні ерогенні зони, які можуть призводити до

оргазму, порівняно з чоловіками, для яких оргазм частіше досягається лише за умови стимуляції статевого члена. Деякі жінки можуть переживати багаторазовий оргазм, причому, відмінно від чоловіків, наступні оргазми вони відчують сильніше. Освіта та професія, пов'язані з інтелектуальною діяльністю, позитивно впливають на лібідо та оргазм у жінок, у той час як ці фактори не мають впливу на чоловіків. Жінки частіше пов'язують сексуальні стосунки з емоційною близькістю, що часто вважається однією з основних відмінностей у сексуальності жінок і чоловіків. В порівнянні з жінками, чоловіки більш вільно ставляться до випадкового, дошлюбного та позашлюбного сексу. Жіночі сексуальні фантазії частіше включають партнерів, з якими вони знайомі, тоді як чоловіки можуть уявляти незнайомих, анонімних партнерів чи декількох осіб [23].

Ще однією відмінністю у жіночій та чоловічій сексуальності є мотивація і легітимація. Сексуальна мотивація у чоловіків акцентує увагу на активності організму, спрямованій на задоволення сексуальних потреб, враховуючи біологічні, психологічні та соціальні аспекти. У порівнянні з жінками, чоловіча сексуальність менше пов'язана з репродукцією. Легітимація сексуальної активності визначається цінностями і нормами суспільства, в якому людина живе.

Наступною відмінною рисою є сексуальна пластичність – риса, яка є більш вираженою в жінок у порівнянні з чоловіками. Аналізуючи дослідження Т. Говорун, жіноча сексуальна поведінка може формуватися та змінюватися під дією багатьох соціальних та культурних чинників. Також відомим є той факт, що частота сексуальної активності у жінок є більш мінливою: у постійних стосунках жінка може регулярно займатися сексом, але після розриву стосунків – може обійтися без сексу та мастурбації протягом кількох місяців. Чоловіки ж у випадку розриву частіше мастурбують для власного сексуального задоволення, а також прагнуть якомога швидше відновити регулярне статеве життя [3].

Отже, аналізуючи відмінність жіночої та чоловічої сексуальності, можемо зробити висновок, що особливість чоловічої сексуальності передусім полягає у гармонійному поєднанні трьох аспектів життєдіяльності чоловіка – продовження роду людського (біологічна функція), отримання задоволення, насолоди від сексуального життя (психологічна функція) та спілкування з особами жіночої статі, обмін енергією (соціальна функція). На відміну від чоловіків, ставлення жінок до своєї зовнішності, має безпосередній зв'язок з особливостями їхніх сексуальних стосунків. Також значний вплив на сексуальність мають проблеми наявності зайвої ваги, особливості перебігу вагітності, пологів та періоду лактації.

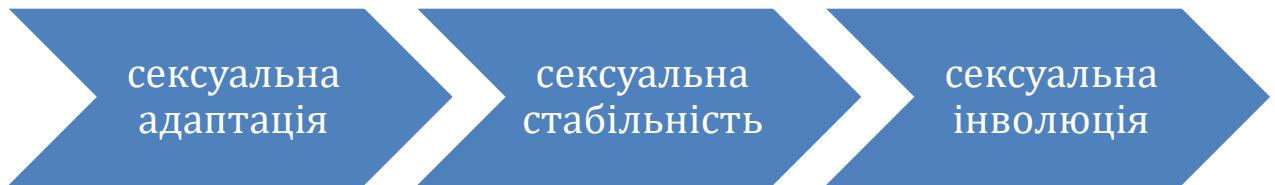
Однією із функцій подружнього життя є репродуктивна, тобто дітонародження. Однак, зауважимо, що інтимні стосунки не зводяться лише до такого бажаного результату, а здебільшого і запобігають йому. Сексуальні стосунки подружньої пари набувають після одруження нового характеру. Під час первинної шлюбної адаптації інтимні стосунки подружжя врівноважуються супутніми родинними турботами. Не виносячи сексуальні стосунки в основу благополуччя сім'ї, слід визнати багатогранність їх функцій для подружжя, причому як позитивного, так і негативного відтінків:

Таблиця. 1.1.

Позитивні та негативні відтінки сексуальних стосунків

Позитивне	Негативне
- спосіб розрядки сексуального напруження;	- засіб самоствердження;
- засіб зачаття для подальшого народження дітей;	- механізм маніпуляцій, досягнення певної вигоди;
- механізм отримання чуттєвої насолоди;	- засіб підтримання певного ритуалу, звички;
- спосіб вираження кохання та спілкування	- спосіб заповнення часу при збідненому спілкуванні

Аналіз праць демонструє, що практика показує деяке зниження сексуальної активності подружжя після одруження, проте кількісні характеристики інтимного життя чоловіка та дружини можуть компенсуватися зростанням якості, яка полягає у розкритості та чуттєвості, чутливості до сексуальних потреб і бажань один одного. Подружня сексуальність має свою динаміку, яка є типовою для більшості пар:

Рис. 1.1. Динаміка подружньої сексуальності

Зазначимо, що впродовж першого року шлюбного життя для гармонізації інтимних стосунків подружньої пари важливим є саме період первинної сексуальної адаптації, під час якої з'являються нові можливості сексуальних шлюбних контактів, долаються забобони та перешкоди інтимного життя. На думку дослідника О. Федик, успішність подружньої сексуальної адаптації визначається такими чинниками:

- характером стосунків між подружжям і взаємністю їхніх почуттів;
- мотивацією підтримання сексуальності шлюбного партнера;
- сприятливими побутовими умовами життя;
- правильним вибором методів контрацепції;
- узгодженням специфіки чоловічої та жіночої сексуальності;
- сексуальною грамотністю та позитивним досвідом шлюбних партнерів;
- добрим психологічним самопочуттям кожного члена подружжя;
- позитивним станом здоров'я та способом життя;
- сформованими гігієнічними навичками членів подружжя [19].

Під час етапу сексуальної стабільності, який переважно розгортається на другому році сумісного життя, на думку О. Федик, у подружжя встановлюється стійкий сексуальний ритм з повноцінним взаємним задоволенням і реалізацією функції дітонародження [19]. Під час цього етапу емоційна та чуттєва сторона кохання шлюбних партнерів певним чином гармонізуються, а їх сексуальність стає більш багатогранною. Гострота кохання, його пристрасність може швидко пройти, настануть буденні дні з проблемами як побутового, так і сексуального характеру.

Протягом третього етапу – сексуальної інволюції – інтимне життя подружжя зазвичай суттєво знижується внаслідок розгортання процесів старіння. Трапляються випадки добровільної відмови шлюбних партнерів від статевого життя через погане здоров'я, сімейні проблеми тощо. Проте слід наголосити на духовній близькості та підтримці між подружжям.

Варто взяти до уваги погляди дослідниць С. Діденко та О. Козлової про те, що гармонія подружнього статевого життя не завжди може супроводжуватися сімейним добробутом. Приємна сексуальна близькість здатна погіршуватись від неналагодженого побуту чи міжособистісних конфліктів. В свою чергу, незадовільне статеве життя спричинює проблеми подружніх стосунків. Ці факти засвідчують вагомість сексуальної функції для успішності шлюбного життя в цілому [7].

Сучасні дослідження вищезазначених вітчизняних науковців у психології засвідчують розповсюдженість шлюбних пар, які підтримують дуже низький ритм сексуального життя (один раз на кілька місяців) чи й взагалі відмовляються від нього. Типовими є й випадки, коли при нормальному ритмі сексуального життя один із членів подружжя не отримує від цього задоволення. Ця ситуація свідчить про порушення подружньої психологічної та сексуальної рівноваги і може бути ознакою родинної кризи.

Дослідження свідчать про існування типових особливостей подружніх сексуальних проблем у трьох вікових фазах шлюбу. У молодого подружжя (чоловік і дружина не старші 30-ти років) ці проблеми зазвичай можуть

виникнути на тлі матеріальних, побутових труднощів, боротьби за родинну владу, неправильного вибору засобів контрацепції. Віковий діапазон подружжя від 30 до 50 років може страждати від сексуальної дисгармонії здебільшого через подружні зради чи неправильний спосіб життя та шкідливі звички. У подружжя, що перетнуло 50-річний рубіж, інтимні проблеми в основному провокуються процесами старіння [15].

Водночас сексуальні проблеми шлюбної пари можуть мати різну, часто комбіновану спричиненість. Діапазон причин подружньої сексуальної дисгармонії умовно можна поділити на дві групи за їх походженням – біологічні та психологічні. До першої групи відносяться соматичні хвороби, сексопатологічні прояви та рідкісні невідповідності статевих органів партнерів.

Вживання деяких ліків (транквілізаторів, антидепресантів, гормональних препаратів тощо) теж може викликати послаблення статевого потягу. Значну роль у виникненні подружніх сексуальних порушень відіграє неправильний образ життя та шкідливі звички (стресова перевантаженість, вигорання на роботі, побутове навантаження, алкоголізм, наркоманія, тютюнопаління) [15].

До найбільш типових психологічних причин порушень подружнього сексуального життя можна віднести:

- проблемні, конфліктні чи ворожі стосунки шлюбних партнерів (в тому числі реакція на поточні невдачі в інтимному житті);
- низький рівень сексуальної культури, збідненість знань сексуальних технік;
- пасивна поведінка жінки під час статевих актів;
- позашлюбні статеві зв'язки;
- невротичний стан одного чи й обох шлюбних партнерів;
- суперечливість сексуальних сценаріїв [7].

Наразі найбільш складними формами порушень сексуальної функції подружжя є безпліддя (більше 20% українських родин) та подружня сексуальна аверсія, що більш характерна для жінок [7].

В вітчизняному суспільстві досить розповсюдженим є стереотип про неминуче згасання пристрасті та сексуального потягу шлюбних партнерів один до одного впродовж накопичення стажу сімейного життя. Однак вторинна подружня адаптація не є обов'язковою, натомість на тлі вікового зменшення сексуальних контактів зростає чуттєвість і сентиментальність у взаєминах подружжя. Для профілактики та подолання вторинної сексуальної адаптації необхідно зберігати та виражати романтичні почуття до шлюбного партнера, урізноманітнювати сексуальні стосунки через їх спонтанність, фантазійність, здорове експериментування, ігри. Важливим є також подолання сексуальних сценаріїв, приймання партнера таким, яким він є, але намагання утримувати себе в прийнятній фізичній формі.

Практика показує, що значна роль у виникненні і закріпленні подружніх сексуальних порушень належить саме психологічним чинникам, особливо характеру стосунків чоловіка та дружини. Тому профілактика та корекція проблем шлюбного інтимного життя обов'язково має охоплювати гармонізацію комунікації та стосунків членів подружжя.

У рамках першого розділу вивчено різні теоретичні аспекти, пов'язані із становленням уявлень про сексуальні стосунки. Задіяні теоретико-методологічний аналіз та детальний огляд факторів, що впливають на формування таких уявлень.

У цьому підрозділі проведено глибокий аналіз сучасних теоретичних підходів та методологій, які стосуються становлення уявлень про сексуальні стосунки. З'ясовано, як психологічні особливості впливають на формування уявлень і як цей процес розвивається на різних етапах життя.

В даному підрозділі акцентовано увагу на психологічних аспектах формування уявлень про сексуальні ролі в контексті сімейного життя. Розглянуто вплив статевих та сімейних установок на самовизначення молодих особистостей.

У третьому підрозділі вивчено гендерні аспекти становлення уявлень про сексуальні стосунки. Аналізовано, які відмінності в цьому процесі спостерігаються між чоловіками та жінками, враховуючи статеві ролі та сексуальні відмінності.

Теоретико-методологічний аналіз проблеми становлення уявлень про сексуальні стосунки: проведений докладний огляд сучасних теорій та методологій, пов'язаних із становленням уявлень про сексуальні стосунки, для надання теоретичної бази.

Ми проаналізували чинники становлення уявлень про сексуальні стосунки: були детально розглянуті різноманітні фактори, такі як соціокультурні, сімейні та психосексуальні, які впливають на формування уявлень про сексуальні стосунки.

Зазначений аналіз створює теоретичну базу для подальшого дослідження та розуміння психологічних аспектів становлення уявлень про сексуальні стосунки в різних сфері сімейного життя.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ СТАНОВЛЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕКСУАЛЬНІ СТОСУНКИ ЯК ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

2.1 Організація та методика обраних досліджень

В даному розділі ми звернемо увагу на практичну сторону нашої теми дослідження. А саме ми проаналізуємо ряд досліджень західних вчених стосовно психологічного формування уявлення про сексуальні стосунки як основи сімейного життя.

Багато досліджень на цю тему використовують методи опитування та анкетування для збору даних щодо уявлень про сексуальні стосунки серед різних груп населення. Респондентам надаються структуровані або напівструктуровані анкети з питаннями, що стосуються сексуальних переконань та ролі сексу в їхній уяві про сімейне життя.

Деякі дослідники використовують етнографічні методи, щоб глибше зрозуміти контекст сімейного життя та сексуальних відносин. Етнографи спостерігають за поведінкою та взаємодією учасників дослідження в їхньому природному середовищі, реєструючи культурні та гендерні відмінності у взаємодії між членами сім'ї.

Деякі дослідження спрямовані на вивчення змін у уявленнях про сексуальні стосунки протягом тривалого періоду. Лонгітюдні дослідження використовують методологію спостереження за тим, як уявлення та роль сексуальності змінюються учасниками протягом різних етапів їхнього сімейного життя.

Більшість досліджень використовують кількісні методи, такі як статистичний аналіз, для кількісної оцінки та порівняння уявлень про сексуальні стосунки між різними групами населення. Деякі дослідження також

використовують кількісно-якісний підхід, поєднуючи числові дані з глибинним розумінням гендерних аспектів у уявленнях про сексуальність та сімейне життя.

Аналіз різних методів та підходів дозволяє визначити та оцінити надійність та обґрунтованість результатів досліджень, а також зрозуміти, як гендерні відмінності впливають на формування уявлень про сексуальні стосунки у контексті сімейного життя. Далі ми перейдемо до загального опису обраних досліджень та методів використаних в них.

Наше перше дослідження: "Personality perceptions and relationship satisfaction in couples" [26].

У даному дослідженні вивчається взаємозв'язок між сприйняттям особистості та задоволенням від відносин у віково-гетерогенній вибірці романтичних пар. Вивчались само- та партнерські сприйняття, а також сприйняття подібності та само-інше розуміння для п'яти великих особистісних рис. Результати моделей актор-партнер-взаємозалежності показали значущий вплив партнерського сприйняття особистості на задоволення від відносин для всіх п'яти великих рис. У той час як вплив самооцінки особистості на задоволення від відносин був невеликим. Окрім само- та партнерських оцінок особистості, сприйняття партнера як подібного собі робило невеликий унікальний внесок у задоволення від відносин у парах. Ці результати підкреслюють важливість інтеграції само- та партнерських сприйнятів особистості для результатів відносин [26].

Учасники: У вибірці було 237 гетеросексуальних пар ($N = 474$), для яких були доступні дані обох партнерів. Середній вік жінок становив 48,42 року ($SD = 19,64$), чоловіків - 50,70 років ($SD = 20,01$). В середньому пари були разом 23,52 роки ($SD = 17,63$), і більшість з них були одружені (70%). Дані були взяті з Дослідження спільного розвитку особистості, трьохпоколінневого родинного дослідження, спрямованого на вивчення розвитку особистості в тісних соціальних відносинах [26].

Дескриптивний аналіз: Задоволення чоловіків від відносин ($M = 4,29$, $SD = .60$) було трошки вищим, ніж у жінок ($M = 4,21$, $SD = .66$; $t(232) = -2,15$, $p = .03$). Проте в середньому в парах задоволення партнерів було значуще корельоване, $r(231) = .67$, $p < .01$. Середні та стандартні відхилення само- та партнерських оцінок п'яти великих рис для чоловіків і жінок показані в Таблиці 1. У середньому жінки оцінювали себе як більш екстравертованих, дбайливих, відкритих до досвіду та менш емоційно стійких порівняно з чоловіками [26].

Метою цього дослідження було вивчити взаємозв'язки різних видів сприйняття особистості та задоволення від відносин у великій вибірці романтичних пар з різним віком. Більшість попередніх досліджень в цій області фокусувалася на сприйнятті у рамках романтичних відносин, ігноруючи потенційно важливі аспекти взаємозв'язків з результатами відносин. Тому спершу було проаналізовано само- та партнерські сприйняття особистості як передбачувальні фактори задоволення від відносин обох партнерів [26].

Друге дослідження: "Gender Difference in the Influence of Family Interaction and Parenting Behaviours on Youth Sexual Intention" [27].

Дослідження, яке зосереджується на молоді Малайзії, вивчає взаємозв'язок між сімейною взаємодією, побаченням батьків і сексуальними намірами. За даними, зібраними серед 422 чоловік і 566 жінок студентів, 18% чоловік і 1,4% жінок виражали наміри здійснювати сексуальну активність, навіть у країні, де передшлюбна сексуальна активність не є прийнятною [27].

Результати вказують, що чоловіки проявляли більшу автономію від батьків і менше батьківського контролю порівняно з жінками. Чоловіки також повідомляли про менше батьківського контролю, батьківського догляду, спілкування між батьками та молоддю з питань сексу і родинної єдності [27].

Методологічний підхід дослідження включав вибірку студентів із 12 коледжів в області Кланг, Малайзія. Використовувались анонімні анкети для збору даних, включаючи оцінку сімейної взаємодії, батьківських підходів та сексуальних намірів [27].

Загальною висновком дослідження є те, що сексуальні наміри вищі серед чоловіків порівняно з жінками, і вплив сімейної динаміки та батьківських підходів різняться в залежності від гендеру. Це підкреслює важливість врахування гендерних різниць при розробці програм і стратегій для підтримки здоров'я та психосоціального розвитку молоді в контексті сімейного виховання [27].

Наступне дослідження: "Gender differences in sexual and reproductive health education in the family: a mixed methods study on Romanian young people" [28].

Дослідження досліджує вплив спілкування батьків з дітьми з питань сексуальності на сексуальну поведінку та репродуктивне здоров'я у румунської молоді. Засноване на змішаному дизайні дослідження, включаючи кількісний та якісний підходи, де 1,359 людей у віці 18–30 років були опитані щодо соціодемографічних даних, родини, сексуальної поведінки та ризиків для здоров'я. З цієї вибірки, 60 учасників погодилися взяти участь у співбесіді [28].

Аналіз сексуального та репродуктивного здоров'я, обговорюваних з батьками, виявив, що у сім'ях існує більше зацікавлення обговорювати питання сексу з дівчатами. Як прояв будь-якої форми секс-освіти в сім'ї був позитивно пов'язаний зі здоровим сексуальним дебютом, як для жінок, так і для чоловіків ($p = 0,005$). Регресійні результати підтверджують ідею, що відсутність секс-освіти в сім'ї зменшує ймовірність здорового сексуального дебюту, як для жінок (OR: 0,668, $p = 0,018$), так і для чоловіків (OR: 0,605, $p = 0,013$) [28].

Дослідження мало двоетапний, змішаний методологічний дизайн. На першому етапі проводилось кількісне дослідження з адмініструванням опитувальника між 2013 і 2014 роками в містах Румунії. Згодом, обрані учасники, які згодилися на глибинну співбесіду, були включені у дослідження. Використовувався тематичний покажчик для інтерв'ю [28].

Учасники для кількісного етапу вибиралися випадковим чином з міст, що охоплюють основні університетські центри Румунії. Після очищення даних було отримано 1,359 дійсних анкет. Для якісного аналізу взяли участь 60 учасників, які погодилися на глибинне інтерв'ю [28].

Результати вказують на те, що сімейна освіта з питань сексу пов'язана зі здоровим сексуальним дебютом. Пропонується включення сімей в програми здоров'я для підлітків та молоді, при цьому моделювання сімейної секс-освіти за гендерними ознаками може мати різноманітний вплив на сексуальний дебют чоловіків і жінок [28].

Наступне дослідження : "Gender Differences in Adolescent Premarital Sexual Permissiveness in Three Asian Cities: Effects of Gender-Role Attitudes" [29].

Це дослідження вивчає стать як важливий фактор у розумінні ставлення підлітків до попереднього шлюбного сексу. Зразки нежінкованої молоді в трьох азійських містах, що відчувають вплив конфуціанської культури, досліджуються в контексті відносин між основними гендерними нормами та цими різницями у попередньому шлюбному сексуальному дозволі підлітків [29].

В дослідженні взяло участь 16 554 неподружжених учасників у віці від 15 до 24 років в рамках Азіатського дослідження підлітків та молоді в трьох містах. Опитувальна кампанія проводилася у 2006–2007 роках в міських та сільських районах Ханоя, Шанхая і Тайбея. Використовувалися шкали відношення до гендерних ролей та попереднього шлюбного сексу для обох статей. Дані аналізувалися за допомогою багатofакторної регресії [29].

У кожному місті чоловіки виявили більше ліберальне ставлення до попереднього шлюбного сексу, ніж жінки, і висловлювали більше традиційні погляди на гендерні ролі. Відношення до гендерних ролей і дозвіл на попередній шлюбний секс значно відрізнялися у трьох містах, де в'єтнамці були найтрадиційнішими, тайванці - найменш традиційними, а підлітки в Шанхаї опинилися посередині [29].

Незважаючи на різницю між містами, гендерні відмінності у ставленні до попереднього шлюбного сексу та відносинах до гендерних ролей серед підлітків були значущими в азійських містах, що піддавалися впливу конфуціанських цінностей. Традиційні гендерні норми можуть залишатися глибоко укоріненими у цих містах, особливо серед жінок. Хоча важливо

пропагувати гендерну рівність у програмах з репродуктивного здоров'я для підлітків, необхідно розуміти вплив традиційних гендерних норм на результати репродуктивного здоров'я підлітків, а також різноманіття та схожість між регіонами [29].

Наступне дослідження: "Sexual well-being and perceived stress in couples transitioning to parenthood: A dyadic analysis" [30].

Перехід до батьківства включає кілька психологічних та відносинних змін, які можуть сприяти високим рівням стресу у пар після пологів. Хоча сексуальні зміни у пар часто знаходяться в загальному постпологовому періоді, їхні впливи часто упускаються з уваги [30].

Досліджено 255 новоутворених пар за статевим призначенням, щоб вивчити зв'язки між сексуальним благополуччям - задоволенням від сексу, бажанням і стурбованнями від сексу після пологів - та сприйнятим стресом після пологів. Пари заповнили самостійні опитувальники, що оцінювали сприйнятий стрес і сексуальне благополуччя [30].

Для матерів і батьків більше сексуальне задоволення пов'язане із меншим сприйнятим стресом їх партнерами, і для батьків це також пов'язано із їхнім власним меншим сприйнятим стресом. Для матерів більше бажання, спрямоване на партнера, пов'язане з їхнім власним меншим стресом, тоді як для батьків більше бажання, спрямоване на партнера, пов'язане із сприйнятим стресом їхніх партнерів. Крім того, більше солітарне бажання та стурбовання від сексу після пологів пов'язані з більш великим сприйнятим стресом обох батьків [30].

Це дослідження підкреслює зв'язок між сексуальним благополуччям і стресом пар після пологів, що свідчить про те, що більш позитивні сексуальні враження пов'язані із меншими уявленнями про стрес у цей вразливий період. Сексуальне благополуччя пар може бути важливою ціллю для втручань, спрямованих на допомогу парам після пологів управляти стресом [30].

До дослідження було залучено 255 пар, які стали батьками вперше, з одним дитинчатом у віці від трьох до 12 місяців на момент участі.

Соціодемографічні та психосоціальні характеристики учасників дослідження представлені [30].

Інструменти: Анкета профілю. Кожен учасник самостійно повідомляв свій вік, країну проживання, біологічну стать, статус відносин і їх тривалість. Матері також повідомляли про вік своєї дитини на момент участі, статус годування груддю, метод пологів, частоту сексу за останні чотири тижні, інтенсивність болю під час сексу та середній рівень енергії у типовий постпологовий день [30].

Індекс задоволення пари (CSI). Використовувався добре валідований 32-пунктовий CSI для оцінки задоволеності відносинами.

Глобальний показник сексуального задоволення (GMSEX). GMSEX - це валідний і надійний показник задоволеності відносинами.

Шкала сприйнятого стресу (PSS). PSS - це широко використовувана, валідна та надійна самоповідомлювана міра загального стресу.

Анкета післяпологових сексуальних турбот–ревізована (PSCQ–R). Це 20-пунктове самоповідомлюване опитування використовувалося для оцінки сексуальних турбот після пологів.

Інвентар сексуального бажання–2 (SDI-2). Це 14-пунктове опитування оцінює інтерес до сексуальної діяльності.

Це описове дослідження отримало етичне схвалення від дослідницької етичної ради установи останнього автора. Північноамериканські учасники були залучені від вересня 2014 року по травень 2015 року за допомогою онлайн-джерел як частина більшого, описового онлайн-дослідження про сексуальність і відносини під час переходу до батьківства. Після надання інформованої згоди та перед розпочатком опитування учасники заповнили анкету для визначення придатності. Після завершення опитування учасники надавали електронну адресу свого партнера. Партнер отримував електронне листа з посиланням на анкету, створене програмним забезпеченням опитування, яке включало унікальний ідентифікатор пари, що дозволяв пов'язати дані після завершення опитування обома учасниками. Обидва члени кожної пари повинні були

завершити опитування протягом чотирьох тижнів від завершення іншого. Після завершення опитування учасники отримували список онлайн-ресурсів, пов'язаних з сексуальністю та відносинами під час переходу до батьківства, і отримували компенсацію у вигляді подарункової картки на 15 доларів [30].

Відсутні дані, які представляють 10% або менше відносно одного виміру, були заміщені середнім значенням шкали для цієї конкретної особи. Було оцінено модель актор-партнер інтердепенденції (APIM) за допомогою багаторівневого моделювання, де партнери вбудовані у пари. Дворівневу модель із фіксованими ефектами та окремими перехопленнями для матерів і батьків використовували для вивчення зв'язків між сексуальним благополуччям матері та батька та їхнім власним (тобто акторськими ефектами) і стресом, який вони сприймають у своїх партнерах (тобто ефектами партнера). Ця модель включала всі передбачувані одночасно змінні для оцінки асоціації кожного передбачуваного зв'язку із стресом після пологів, при цьому контролюючи інші передбачувані змінні. Нарешті, проведено додаткові аналізи для контролю можливих спотворюючих ефектів змінних, що стосуються стресу після пологів (наприклад, задоволення відносинами). Всі передбачувальні змінні були централізовані за допомогою середнього значення перед проведенням аналізу [30].

Передостаннє дослідження "Gender differences in the structure of marital quality"[31] спрямоване на вивчення гендерних відмінностей у структурі якості шлюбу. Основна мета дослідження полягала в оцінці того, які існують різниці між чоловіками та жінками щодо структури якості шлюбного життя.

Методи: Використані дані з National Survey of Midlife Development in the United States (MIDUS). Загальна кількість учасників: 4,621 (2,406 чоловіків та 2,215 жінок). Додатково вивчено підгрупу близнюків (491 пара) для оцінки генетичних та середовищних впливів на якість шлюбу [31].

Дані були зібрані на трьох етапах між 1994 і 2013 роками. Використовувався анкетний підхід, де учасники визначали якість шлюбу, роблячи оцінку на 28 параметрах, що включали шість конструкцій.

Здійснено оцінку гендерних відмінностей у структурі якості шлюбу. Вивчено генетичні та середовищні впливи на якість шлюбу в підгрупі близнюків [31].

Зауважено часткову інваріантність метрики між чоловіками та жінками. Виявлено структурну змінність у конструкціях якості шлюбу. Виявлено сильніші кореляції між конструкціями у жінок ніж у чоловіків. Підтримано гендерні відмінності в генетичних та середовищних впливах на різні аспекти якості шлюбу [31].

З'ясовано, що чоловіки та жінки можуть підходити та реагувати на шлюб по-різному, що впливає на структуру та сприйняття якості сімейних відносин.

І останнє дослідження: "Family Patterns of Gender Role Attitudes" [32].

Метою дослідження було визначити сімейні шаблони гендерних рольових уявлень, вивчити умови, при яких вони виникають, та оцінити наслідки цих уявлень для сімейних конфліктів. Учасниками були матері, батьки та підлітки першого та другого покоління з 358 білих сімей США середнього та робітничого класу. Результати кластерного аналізу показали три сімейні шаблони гендерних рольових уявлень: егалітарні батьки та діти, традиційні батьки та діти, та розходження, де батьки більш традиційні, а діти більш егалітарні. Змішані ANOVA показали, що ці сімейні шаблони пов'язані з соціально-економічним статусом, часом, який батьки витрачають на гендернозумовлені домашні завдання та з дітьми, і гендерною констеляцією дівчини та хлопчика. Традиційна група сімей повідомила про найбільше сімейних конфліктів.

Метод: До дослідження включено 358 двопрофесійних сімей з двох когорт лонгітюдинального дослідження сімейних відносин. Одна когорта включала старшого та молодшого синів, які були в середньому дитячим віком, коли вперше вступили в дослідження, а друга когорта включала старшого та молодшого синів, які були в підлітковому віці при вступі в дослідження. Листи-запрошення були відправлені додому всім сім'ям з дітьми в цільовому віці в межах шкільних округів північно-східного штату. В листах пояснювалась мета дослідження, і описувалися критерії участі. Сім'ї отримували поштові листівки

для заповнення та повернення, якщо вони були зацікавлені в участі. Сім'ї були визнані придатними, якщо пара була одружена, обидва батьки працювали, і в них було щонайменше двоє дітей в дитячому або підлітковому віці, які були не більше ніж чотири роки від різниці в віці. Понад 90% сімей, які повернули листівки, були придатними і, в кінцевому рахунку, взяли участь у дослідженні. Для цих аналізів ми використовували дані лише з одного випадку для кожної когорти, на якому (а) збиралися дані щодо гендерних уявлень батьків і дітей, і; (б) діти були в ранньому (молодші брати) та середньому (старші брати) підлітковому віці.

В даному дослідженні взяли участь виключно білі робітничі та середньостаткові сім'ї. Середній дохід складав 24 756 доларів ($SD = 17\,733$) для матері та 48 747 доларів ($SD = 28\,158$) для батька. Середній рівень освіти становив 14,66 років ($SD = 2,19$) для матері та 14,60 років ($SD = 2,39$) для батька, де показник 12 вказував на закінчення середньої школи, а 16 - на закінчення коледжу. Середній вік становив 42,05 року ($SD = 3,95$) для матері, 44,17 року ($SD = 4,70$) для батька, 16,72 роки ($SD = 0,80$) для старшого брата і 14,20 років ($SD = 1,12$) для молодшого брата.

Дані збиралися через домашні та телефонні інтерв'ю. Навчені інтерв'юери відвідували сім'ї для проведення індивідуальних домашніх інтерв'ю. На початку інтерв'ю отримували інформовану згоду, а сім'я отримувала гонорар у розмірі 100 або 200 доларів в залежності від фази дослідження. Потім члени сім'ї інтерв'ювалися індивідуально. У ході інтерв'ю члени сім'ї повідомляли про розвиток, адаптацію та сімейні відносини.

Протягом двох-трьох тижнів після домашніх інтерв'ю батьки та діти окремо проводили чотири (3 робочі дні, 1 вихідний день) та сім (5 робочих днів, 2 вихідні дні) щоденних телефонних інтерв'ю. Навчені інтерв'юери дзвонили членам сім'ї вдома, головним чином ввечері. Кожен член сім'ї проходив свою частину дзвінків індивідуально. Інтерв'юер керував кожним батьком та дитиною через список дій та допитував про контекст будь-яких виконаних дій, включаючи тип дій, тривалість та із ким вони займалися.

Підлітки повідомляли про діяльність, включаючи домашні завдання, особисті заняття, участь у спортивних змаганнях та хобі. Батьки повідомляли про всі свої власні домашні завдання, а також будь-які заняття з будь-якою з дитин, використовуючи наданий список дій. Два дітей брали участь в усіх семи телефонних дзвінках, а батьки брали участь у чотирьох дзвінках кожен. Телефонні інтерв'ю тривали від 30 до 45 хвилин на кожний дзвінок.

В наступному підрозділі ми детально розглянемо кожне з запропонованих та описаних нами досліджень.

2.2 Результати досліджень: висвітлення різних чинників та факторів, які впливають на становлення уявлень про сексуальні стосунки

В даному підрозділі нам варто деталізувати попереднє висвітлення досліджень та інтерпретувати результати цих досліджень. Це нам необхідно для того щоб зрозуміти не тільки історію вивчення проблеми, її основні питання та виклики, а й надати нові висновки та практичні рекомендації по подальшому вивченню проблеми.

Перше дослідження, яке ми піддаємо аналізу, має назву: "Personality perceptions and relationship satisfaction in couples" [26].

Дослідження розглядає взаємозв'язок між сприйняттям особистості та задоволенням від відносин у романтичних парах з різною віковою різницею. Самооцінка та оцінка партнерів, а також сприйняття подібності та згода між партнерами, окремо для рис Великої П'ятірки особистості, були об'єктом аналізу. Результати моделей актор-партнер-взаємозалежності показали значущі ефекти сприйняття особистості партнером для всіх рис Великої П'ятірки на задоволення відносинами обох партнерів. Навпаки, впливи самооцінки особистості на задоволення відносинами були невеликими. Крім того, сприйняття партнера подібним до себе надавало невеликий унікальний внесок у задоволення відносинами в парах. Ці результати вказують на важливість

інтеграції самооцінки та оцінки партнера особистості для результатів відносин [26].

У вступі дослідження вказано, що сприйняття особистості в романтичних відносинах грає ключову роль в розумінні соціального середовища, особливо для здорових та задовільних відносин. Дослідження було спрямоване на визначення ролі індивідуальної та партнерської оцінки особистості, а також впливу сприйняття подібності та згоди між партнерами на задоволення відносинами. Результати свідчать про те, що сприйняття партнера особистості значущо впливає на задоволення відносинами обох партнерів, що робить його ключовим фактором в романтичних відносинах [26].

Дослідження додає нові дані, розглядаючи різні аспекти сприйняття особистості в романтичних парах. Важливим є той факт, що дослідження використовує діадичний аналіз даних та контролює основні ефекти самооцінки обох партнерів для більш точного визначення унікального внеску сприйняття партнера та сприйняття подібності в задоволення відносинами. Це дозволяє врахувати взаємозалежність даних пари та надає обґрунтований підхід до аналізу взаємозв'язків особистості та відносин [26].

Крім того, дослідження розширює попередні висновки, показуючи, що сприйняття партнера, а не лише самооцінка особистості, має важливий вплив на результати відносин. Велика увага приділяється ідеї, що сприйняття партнера як подібного до себе вносить свій внесок у задоволення відносинами, що підкреслює важливість сприйняття подібності для емоційного зв'язку у парі.

У висновках автори підкреслюють, що їхнє дослідження розширює розуміння ролі сприйняття особистості в романтичних відносинах. Вони рекомендують подальші дослідження для розкриття деталей взаємодії особистостей у парах, враховуючи різні стадії відносин та їхні вікові особливості [26].

Методологічний підхід та оцінка важливості самооцінки і оцінки партнера вивчених рис Великої П'ятірки особистості. У контексті дослідження було визначено, що сприйняття партнера має значущий вплив на задоволення

відносинами, особливо у порівнянні зі самооцінкою особистості. Важливим елементом аналізу стало визначення, наскільки самооцінка та оцінка партнера впливають на результативність відносин [26].

Дослідження показало, що ефекти самооцінки особистості на задоволення відносинами є невеликими, що може бути пов'язано з тенденцією більш активного впливу сприйняття партнера. Це вказує на важливість врахування взаємодії індивідів у парі для отримання повноцінного розуміння впливу особистості на відносини [26].

Зокрема, результати підтвердили, що сприйняття партнера у всіх аспектах Великої П'ятірки особистості суттєво впливає на задоволення відносинами. Це підкреслює необхідність врахування партнерської перспективи при розгляді взаємозв'язків в особистісній сфері романтичних пар [26].

Важливість сприйняття подібності та згоди у романтичних парах.

Дослідження підкреслює важливість сприйняття подібності, незалежно від фактичної подібності, у партнерах для досягнення високого рівня взаєморозуміння та задоволення відносинами. Результати вказують на те, що саме сприйняття партнера як подібного до себе має значущий внесок у відчуття розуміння та емоційного зв'язку.

Особливий акцент слід зробити на тому, що фактична подібність особистостей не завжди призводить до позитивних результатів у відносинах, а отримані результати підтримують ідею, що саме сприйняття подібності може бути вирішальним фактором для задоволення відносинами [26].

Значення згоди в сприйнятті особистості між партнерами.

Дослідження підтвердило, що згода в сприйнятті особистості між партнерами є важливим елементом для підтримання стабільності та задоволення відносинами. Висока ступінь взаєморозуміння та співпадіння переконань про особистісні якості сприяє відчуттю контролю та безпеки відносин [26].

Спробуємо розглянути роль взаємозгоди в сприйнятті особистості на задоволення відносинами у романтичних парах. Результати дослідження свідчать про те, що взаємозгода в сприйнятті особистості між партнерами виявилася важливим фактором для досягнення високого рівня задоволення відносинами. Спільне сприйняття особистості партнера надає людям відчуття передбачуваності його чи її поведінки та того, як партнер відреагує на них. Це відчуття передбачуваності сприяє відчуттю контролю та безпеки, що є ключовим аспектом у вдалих соціальних. Таким чином, здатність передбачати партнера та мати уявлення про його чи її особистість має сприяти більш гладким та задовільним повсякденним взаємодіям і може призвести до вищого рівня задоволення відносинами [26].

Індивідуальне сприйняття особистості одного партнера взагалі виявилось досить кореспондентним до сприйняття особистості партнера, тобто сприйняття особистості партнера показує значиму узгодженість з самосприйняттям партнера. Кореляції між самосприйняттям та сприйняттям особистості партнера зазвичай коливаються від .4 до .6. Проте доказів взаємозв'язку між взаємозгодою в сприйнятті особистості та задоволенням відносинами недостатньо, і кілька досліджень, які досліджували цей зв'язок, дали різні результати. Одне дослідження, яке використовувало аналіз динамічних даних, знайшло значущі ефекти взаємозгоди в особистості для задоволення відносинами обох партнерів у вибірці новоспечених подружжів (Luo & Snider, 2009). Однак взаємозв'язок між самосприйняттям та сприйняттям партнера в особистості загалом був не пов'язаний з благополуччям пар у іншому дослідженні новоспечених подружжів. Часткову підтримку для позитивного взаємозв'язку між взаємозгодою в сприйнятті особистості та задоволенням відносинами повідомило інше недавнє дослідження, яке використовувало кореляційний аналіз. Жінки, чиє сприйняття особистості партнера відповідало самооцінці партнера, більше надавали партнеру підтримки, повідомляли про більш величезні відчуття контролю в шлюбі та рідше розлучалися протягом перших років шлюбу [26].

Тож, взаємозгода в сприйнятті особистості між партнерами виявилася важливим аспектом для взаємин в романтичних парах. Насамперед, наше дослідження розширює сучасні знання у цьому питанні, проаналізувавши роль як самосприйняття, так і сприйняття партнера щодо особистості. Більше того, ми обґрунтовуємо важливість врахування інтердепендентності даних при аналізі парних даних і звертаємо увагу на важливість контролю за головними ефектами самосприйняття обох партнерів при аналізі взаємозв'язку між взаємозгодою в особистості та задоволенням відносинами. Крім того, наше дослідження відрізняється тим, що ми досліджуємо взаємодію між взаємозгодою в особистості і віком пар у великій вибірці, що сприяє загальнішому розумінню цього зв'язку в різних етапах відносин [26].

Отримані результати можуть мати практичне застосування в роботі з парами, які шукають способи покращення своїх взаємин. Підкреслення важливості взаємозгоди в сприйнятті особистості може служити підставою для розвитку програм та інтервенцій, спрямованих на зміцнення цього аспекту міжособистісних відносин. Консультанти з психологічної сфери можуть враховувати цей фактор при роботі з парами, сприяючи їм усвідомленню та розвитку спільного сприйняття особистості.

Перспективи подальших досліджень можуть включати глибше вивчення механізмів, які стоять за взаємозв'язком між взаємозгодою в сприйнятті особистості та задоволенням відносинами. Наприклад, можна розглядати роль спільних діяльностей, комунікації та розвитку особистості в контексті взаємин. Додатково, дослідження може розглядати взаємозв'язок між взаємозгодою в особистості та іншими аспектами міжособистісних відносин, такими як взаєморозуміння, конфлікти та розвиток стосунків з часом.

Уроки, які можна винести з цього дослідження, можуть бути корисними для розуміння та вдосконалення різноманітних аспектів романтичних відносин. Відкриття нових шляхів для розвитку та усунення труднощів в парах може сприяти їхньому тривалому і щасливому спільному життю.

Наступне дослідження: "Gender Difference in the Influence of Family Interaction and Parenting Behaviours on Youth Sexual Intention" [27].

У цьому дослідженні автори розглядають вплив сімейної взаємодії та батьківських поведінок на сексуальні наміри молоді, зокрема в контексті гендерних відмінностей. Дослідження обране через важливість молодіжної сексуальності та пов'язаних з нею проблем, таких як захворювання, передавання статевим шляхом та небажані вагітності [27].

У вступі наводиться контекст, що вказує на протиріччя між традиційними цінностями і практикою молодіжної сексуальності в консервативних країнах, зокрема Малайзії. Автори стверджують, що, незважаючи на несхвалення суспільства, позаматраціальна сексуальна активність молоді є актуальною проблемою. Висвітлено ризиковані аспекти такої активності, такі як відсутність контрацепції та багатопартнерські стосунки [27].

Дослідження включає теорію планованої поведінки для розуміння сексуальних намірів молоді. Наведені приклади з інших країн, що підтверджують позитивну взаємозв'язок між сексуальними намірами та активністю. Виділяється, що ця динаміка може різнитися в країнах із консервативними поглядами на позаматраціальну сексуальність [27].

Вивчається гендерний аспект сексуальної діяльності молоді, де зафіксована чоловіче переважання. Зазначається подвійний стандарт щодо статевої поведінки, коли чоловіки сприймаються як більш вільні у сексуальних відносинах, порівняно з жінками [27].

Звертається увага на екологічну теорію систем, яка підкреслює вплив сім'ї на культурні та моральні цінності, пов'язані із сексуальністю. Вивчається важливість комунікації в родині, зокрема між батьками та молоддю. Вказується, що родини із високим рівнем комунікації мають близькі стосунки та задоволення серед її членів [27].

Дослідження також аналізує стилі батьківства (авторитарний, авторитетний, дозвільний та безучасний) та їх вплив на розвиток молоді. Зазначається, що авторитетне батьківство позитивно впливає на розвиток молоді, в той час як авторитарне може призводити до негативних наслідків.

Вибірка і місце проведення: Дані для цього дослідження були взяті з більш обширного дослідження молодіжної сексуальної активності. Об'єктом дослідження були студенти коледжів у міському регіоні Кланг-Веллі, Малайзія. Вивчені округи включали Петалінг, Кланг, Гомбак, та Гулу Лангат, а також Куала-Лумпур, столицю Малайзії [27].

Вибір коледжів та обсяг вибірки: Загальна кількість коледжів, що брали участь, складала 12 з 167 зареєстрованих. Це було достатньо для отримання вибірки з 1200 студентів із потужністю дослідження 80%, абсолютною точністю 5% та ефектом конструкції 2 [27].

Процедура збору даних: Дослідження проводилось перед або після занять студентів протягом різних днів у всіх вибраних коледжах. Студентів проінформовано про процедуру дослідження, надано можливість уточнити будь-які питання перед отриманням їхньої інформованої згоди [27].

Характеристика вибірки: Загалом було звернуто до 1210 студентів, з яких 133 відмовилися взяти участь. Кількість студентів, які прийняли участь в дослідженні, варіювалася від 40 до 200 від кожного коледжу.

Інструменти вимірювання: Для аналізу використовувались дані про сексуальні наміри молоді, сімейну взаємодію та батьківські поведінки. Сексуальні наміри вимірювалися за допомогою п'яти запитань із чотирьохбальною шкалою Лікерта. Загальний бал відображав рівень бажання виконати сексуальну діяльність [27].

Сімейна взаємодія включала рівень спілкування, розуміння та підтримки у родині. Батьківська поведінка оцінювалася за допомогою шкал, які вимірювали батьківську турботу, контроль, дозвіл на автономію та моніторинг.

Статистичний аналіз: Дані були проаналізовані за допомогою IBM SPSS версії 20.0. Результати представлені у вигляді часток та відсотків. Для

визначення факторів, які пов'язані із сексуальними намірами молоді, використовувалася множинна логістична регресійна аналіз з методом введення "enter" [27].

Етичні аспекти: Дослідження отримало етичне схвалення від інституційних органів та дозвіл на проведення від Міністерства освіти та адміністрації кожного коледжу. Учасникам було роз'яснено протокол дослідження, і їм було надано можливість відмовитися в будь-який момент. Лише ті, хто погодилися, отримали анонімний анкетний опитувальник [27].

У цьому дослідженні взяли участь 1077 молодих людей віком від 18 до 22 років, але аналізу піддано лише 988 відповідей через неповні дані від 38 молодих людей (3.7%). З цих 988 респондентів 57.3% були жінками, серед яких було помітне перевищення студенток. Більшість студентів були з приватних коледжів (56.3%), проживали подалі від дому (65.0%), а етнічний склад відображав національний розподіл в Малайзії [27].

Table 1. The level of parenting behaviour and family interaction experienced by the youths.

Parenting and Family Interaction	Total (n = 988)	
	Mean Score	SD
* Maternal care (score range 10–40)	33.42	5.09
* Paternal care (score range 10–40)	31.64	5.70
* Maternal control (score range 5–20)	12.36	3.15
* Paternal control (score range 5–20)	11.90	3.15
* Maternal allowance of autonomy (score range 5–20)	13.88	3.39
* Paternal allowance of autonomy (score range 5–20)	13.65	3.44
* Parental monitoring (score range 5–20)	15.30	3.79
** Family connectedness (score range 5–25)	19.91	3.86
** Parent-youth communication on sex (score range 5–25)	7.33	3.88
	Yes, f (%)	No, f (%)
** Family modelling behaviours	229 (23.2)	759 (76.8)

Notes: * Parenting behaviour variables; ** Family interaction variables; SD = standard deviation, f = frequency; % = percentage. All variables were continuous variables except the family modelling behaviours which was a dichotomous variable.

Рис 2.2. Рівень виховання батьків та сімейної взаємодії, зазначений молоддю

Молодь високо оцінювала матері за підтримку, контроль та надання автономії. Вони також повідомляли про високий рівень батьківської турботи та контролю, але слабкий рівень батьківського спілкування на тему сексу. Приблизно чверть молоді зазначила, що хоча б один член їхньої родини мав досвід позаздорового статевого життя [27].

Table 2. Bivariate analysis for family interaction and parenting behaviours for male and female youths.

Parenting and Family Interaction	Gender	According to Gender		z-Test	p-Value
		Mean Score	SD		
* Maternal care (score range 10–40)	Female (n = 566)	33.69	5.145	1.93	0.06
	Male (n = 422)	33.05	5.006		
* Paternal care (score range 10–40)	Female (n = 566)	31.97	5.639	2.07	0.04
	Male (n = 422)	31.21	5.769		
* Maternal control (score range 5–20)	Female (n = 566)	12.24	3.040	1.35	0.17
	Male (n = 422)	12.52	3.281		
* Paternal control (score range 5–20)	Female (n = 566)	11.95	3.108	0.69	0.49
	Male (n = 422)	11.82	3.203		
* Maternal allowance of autonomy (score range 5–20)	Female (n = 566)	13.34	3.461	-3.72	<0.001
	Male (n = 422)	14.14	3.249		
* Paternal allowance of autonomy (score range 5–20)	Female (n = 566)	13.29	3.500	-4.86	<0.001
	Male (n = 422)	14.29	3.259		
* Parental monitoring (score range 5–20)	Female (n = 566)	15.90	3.587	5.66	<0.001
	Male (n = 422)	14.50	3.906		
** Family connectedness (score range 5–29)	Female (n = 566)	20.35	3.973	3.65	<0.001
	Male (n = 422)	19.38	3.791		
** Parent-youth communication in sex (score range 5–26)	Female (n = 566)	7.79	4.129	-4.39	<0.001
	Male (n = 422)	8.71	3.432		
** Family modeling behaviours	Female (n = 566)	150 (26.5)	416 (73.5)	9.22	0.005
	Male (n = 422)	79 (18.7)	343 (81.3)		

Рис 2.3. Біваріатний аналіз сімейної взаємодії та методів виховання залежно від статі

Жінки вказували на вищий рівень батьківського виховання та сімейної взаємодії порівняно з чоловіками. Зазначено, що батьки надають важливу роль матерям у вихованні. Також виявлено, що чоловіки мають більше вільності, але менше підтримки від родини, особливо матері [27].

Виявлено, що існують гендерні різниці у сексуальних намірах. У чоловіків частіше виявлялося бажання стати активними сексуальними партнерами. Показано, що сімейна взаємодія та виховання впливають на ці наміри різним чином для чоловіків і жінок [27].

Дослідження підтвердило, що гендерні відмінності існують у вихованні та родинних взаємодіях. Виявлено, що багато чоловіків високо цінують свободу, тоді як жінки оцінюють вищий рівень підтримки та спілкування. Іntenції щодо сексу виявилися низькими, особливо серед жінок, що може свідчити про соціокультурні обмеження. Вплив виховання та сімейної взаємодії на іntenції статевого життя був різним для обох статей, що підкреслює необхідність різних підходів у розробці програм втручання [27].

Table 3. Logistic regression of family interactions and parenting variables on youth sexual intention for male and female youths.

Parenting and Family Interaction	Males (n = 422)				Females (n = 566)			
	B	S.E.	Wald	AOR (95% CI)	B	S.E.	Wald	AOR (95% CI)
Maternal Care	0.01	0.04	0.02	1.01 (0.92–1.10)	0.11	0.11	1.04	1.12 (0.90–1.39)
Maternal Control	0.18	0.08	5.34	1.19 (1.03–1.38)*	0.00	0.18	0.00	1.00 (0.70–1.42)
Maternal Autonomy	0.03	0.08	0.11	1.03 (0.88–1.20)	-0.23	0.21	1.69	0.78 (0.50–1.15)
Paternal Care	-0.01	0.04	0.10	0.99 (0.92–1.07)	-0.01	0.10	1.12	0.90 (0.73–1.10)
Paternal Control	-0.06	0.08	0.65	0.94 (0.80–1.09)	0.03	0.19	0.03	1.03 (0.71–1.15)
Paternal Autonomy	-0.02	0.08	0.09	0.98 (0.83–1.14)	0.21	0.21	0.98	1.23 (0.81–1.87)
Family Connectedness	0.01	0.05	0.03	1.01 (0.91–1.12)	-0.13	0.13	4.74	0.76 (0.59–0.97)*
Parental Monitoring	-0.07	0.04	3.05	0.93 (0.85–1.01)	0.09	0.12	0.53	1.09 (0.86–1.37)
Parent-Youth Communication on Sex	-0.11	0.05	4.50	0.90 (0.81–0.99)*	0.11	0.08	1.72	1.12 (0.95–1.32)
Family Modelling Behaviour Yes (No)	0.81	0.33	6.19	2.25 (1.19–4.25)*	0.31	0.81	0.14	1.36 (0.28–6.72)
χ^2	22.75*				16.52			
R ²	0.09				0.21			

Notes: OB = Beta; S.E. = standard error; AOR = adjusted odds ratio; 95% CI = 95% confidence interval; R² = Nagelkerke R²; * = p < 0.05; All variables were continuous variables except the family modelling behaviours which was a dichotomous variable.

Рис 2.4. Логістична регресія сімейної взаємодії та методів виховання на сексуальні наміри студентів

Дослідження має обмеження, такі як участь лише студентів у дослідженні. Також, низький рівень інтенцій сексуальної активності може відображати соціокультурні обмеження, особливо серед жінок. Однак виявлено, що сімейні фактори впливають на інтенції статевого життя, тож удосконалення виховання та сімейної взаємодії може сприяти зменшенню ризикованих статевих поведінок серед молоді [27].

Дослідження визначило, що сімейні чинники грають значущу роль у формуванні інтенцій статевого життя серед молоді віком від 18 до 24 років. Загалом, дослідження виявило, що гендерні відмінності існують у батьківських підходах та сімейній взаємодії, і вони впливають на сексуальні наміри молоді різним чином [27].

Учасники дослідження, переважно студенти віком від 18 до 22 років, показали, що матері відіграють важливу роль у вихованні молоді, зосереджуючись на аспектах догляду, контролю та наданні автономії. Результати також вказують на те, що чоловіки мають більше вільності і отримують менше уваги від сімейних членів у порівнянні з жінками. Це

відображає загальний тенденції до зміни стереотипів батьківства в Малайзії [27].

Щодо сексуальних намірів, дослідження показало, що існує гендерна різниця у виявленні інтенцій статевого життя. Чоловіки виявили більш виражені наміри щодо сексуальної активності порівняно з жінками. Батьківські підходи і сімейна взаємодія впливали на ці наміри в різний спосіб в залежності від гендеру. Наприклад, високий рівень контролю матері збільшував ймовірність сексуальних намірів у чоловіків, тоді як частіше батьківське спілкування на цю тему зменшувало цю ймовірність [27].

Загалом, дослідження вказує на важливість розуміння гендерних відмінностей у впливі сімейних факторів на сексуальну поведінку молоді. Розробка програм та інтервенцій повинна враховувати ці різниці, сприяючи покращенню виховання та сімейних відносин для зменшення ризикованої сексуальної активності серед молоді [27].

Наступне дослідження: «Gender differences in sexual and reproductive health education in the family: a mixed methods study on Romanian young people» [28].

Дослідження, на якому базується ця стаття, ґрунтується на двоетапному змішаному методологічному підході. На першому етапі було проведено крос-секційне кількісне дослідження, що включало адміністрування опитувальника типу "Omnibus". Кількісне крос-секційне дослідження було проведено в період з 2013 по 2014 рік [28].

Під час адміністрування опитувальника кожного об'єкта просили заповнити письмову згоду для подальшої участі в особистому інтерв'ю з обговорення сексу в сім'ї та особистих вражень від першого статевого акту. Після завершення кількісного етапу дослідження було зв'язанося з учасниками, які погодилися взяти участь в глибинному інтерв'ю, і яке завершилося влітку 2016 року [28].

Учасники та збір даних: На першому етапі - кількісному - дослідження об'єкти були випадково вибрані з міських районів основних університетських центрів Румунії: Тімішоара, Залэу, Байя-Маре, Клуж-Напока, Тыргу-Муреш, Сібіу, Брашов, Пітешті, Крайова, Іаші, Тулчеа, Констанца і Бухарест (столиця Румунії). Загальна кількість опитувальників, зібраних у кожному з вказаних міст, коливалася від 86 до 122, в залежності від кількості мешканців. Об'єкти проживали в цих містах, де вони також навчалися чи працювали, або великих містах у тому ж географічному регіоні. До цього дослідження не включались особи з відомою гомосексуальною чи бісексуальною орієнтацією і т. д [28].

У кожному населеному пункті 2–3 особи зі спеціальністю в галузі соціології, психології та медицини були відповідальні за організацію, збір та перевірку даних. Перевірка заповнення опитувальника проводилася особисто з кожним респондентом. Рівень відгуку становив 100% [28].

Після очищення даних було отримано 1 359 дійсних опитувальників. Учасники були у віці від 18 до 30 років. Особи, які навчалися в навчальних закладах (передуніверситетські, університетські або післяуніверситетські), заповнювали опитувальники на заняттях (74,6%). Інші учасники були працівниками, які були найняті в навчальних або культурних установах або підприємствах, і вони заповнювали опитувальники вдома [28].

Для кількісного аналізу ми відібрали лише тих учасників, які мали статевий досвід. Отже, наш аналіз був застосований до вибірки з 1 164 учасників [28].

На другому етапі дослідження зв'язувалися з учасниками, які погодилися взяти участь у глибинному інтерв'ю, і включали їх у дослідження. Був використаний тематичний інтерв'ю-довідник, що стосується питань, пов'язаних із обговоренням сексу в сім'ї та особистими враженнями від статевого дебюту. Таким чином, було проінтерв'юовано 60 молодих людей зі спочатку вибірки [28].

Аналіз даних: згідно з цілями кількісного дослідження були застосовані інферентні статистичні методи (хі-квадрат Пірсона та незалежний вибіркового

T-критерій) та багатовимірний аналіз (бінарна логістична регресія). Дані аналізувалися за допомогою програми SPSS 19.

В контексті інферентного аналізу ми тестували, наскільки обговорення тем СРС у родині пов'язано з віком, коли молодь отримувала першу інформацію про статеві питання, з одного боку, та здоровим статевим дебютом, з іншого [28].

Було створено композитну змінну здорового статевого дебюту, що включала одночасне виконання наступних трьох умов: вік 17 років чи старше, використання презерватива як захисту під час першого статевого контакту та перебування в парному відношенні більше 1 місяця [28].

Для вивчення найважливіших факторів, які можуть впливати на контекст, в якому молодь розпочинає своє статеве життя, було створено три моделі логістичної регресії: для всього вибірки, для чоловіків та для жінок. Бінарна залежна змінна представлена типом статевого дебюту, де значення 1 означає здоровий статевий дебют, а 0 - високоризиковий з погляду СРС.

В регресійну модель для всього вибірки включалися пояснювальні змінні: стать, вік, діапазон віку на момент отримання першої інформації про стать, а також будь-яка форма секс-освіти в сім'ї. Статистичний аналіз проводився для двох вікових груп: 18–22 років і 23–30 років. Віковий діапазон 18–23 роки визначає завершення навчання в університеті, пошук стабільної роботи та розвиток інтимних відносин і парних стосунків, тоді як група віком 24–35 років надає перевагу кар'єрному розвитку та заснуванню сім'ї / стійкого партнерства, можливо, включаючи в себе народження та виховання дітей [28].

Щодо квалітативних даних використовувалася тематичний аналіз відповідно до основних тематичних одиниць, включених в інтерв'ю-довідник. Після якісного аналізу даних ми вибирали відповіді, які додавали більше знань і розуміння стосовно цілей якісного дослідження [28].

Table 1
Main characteristics of the participants

Characteristic/ variable	N	%
Gender		
Female	665	57.1
Male	449	42.9
Age group (years)		
18–22	569	48.9
23–30	595	51.1
Age at first sexual intercourse (years)		
9–16	290	24.9
17–26	874	75.1
Duration of the current consensual union (until first intercourse)		
Less than a month	153	13.1
More than a month	1011	86.9
Use of condom (pill) at first intercourse		
Yes	755	64.9
No	409	35.1
Age at receiving first information about sexuality (years)		
5–11	188	16.2
12–14	661	56.8
15–25	315	27.1

Рис. 2.5. Результати описового аналізу

Таблиця 6 відображає основну структуру вибірки та характеристики статевого дебюту. З загальної кількості учасників дослідження більше половини склали жінки, які на момент опитування були у віці від 23 до 30 років. Понад три чверті молоді вибірки розпочали своє статеве життя у віці 17 років, а на момент початку статевого життя мали відносини тривалістю понад 1 місяць. Під час першого статевого акту 65% молоді використовували презерватив. Більше половини учасників отримали першу інформацію про сексуальність у віці 12–14 років [28].

Table 2
Distribution of participants according to the main topics related to SRH discussed with parents

Discussion with parents about	A lot %	Little or almost nothing
Sexual abstinence before marriage	16.8	83.2
Menstruation/ spontaneous ejaculation	37.4	62.6
How pregnancy occurs	32.6	67.4
Prevention of pregnancy	39.0	61.0
Abortion	24.0	76.0
Sexually transmitted infections (STIs)	34.8	65.2
Any sexual problem	27.3	72.7
All seven topics	8.2	91.8
	Yes	No
Any topic of sexuality discussed with parents	56.4	43.6

Рис. 2.6. Розподіл учасників, незалежно від статі, за основними темами

Таблиця 7 представляє розподіл учасників, незалежно від статі, за основними темами, пов'язаними зі сексуальним та репродуктивним здоров'ям, обговорюваними з батьками. Найбільше обговорюваними темами в сім'ї були, в порядку зменшення, обговорення профілактики вагітності, менструації / фертильний вік жінок та інфекцій, що передаються статевим шляхом. Менше за все обговорювані теми включали утримання до шлюбу (16,8%) та аборт (24%). Понад половина учасників інтенсивно обговорювала принаймні одну з семи обстежених тем (56,4%), а менше 10% обговорювали всі сім тем глибоко [28].

Щодо ієрархії тем, які стосуються сексуального та репродуктивного здоров'я, найбільш обговорюваною темою серед жінок були обговорення про менструацію (58%), а серед чоловіків - інфекції, що передаються статевим шляхом (28,5%). Обговорення профілактики вагітності (47,7% у жінок та 27,5% у чоловіків) займало друге місце для обох статей. Обговорення того, як виникає вагітність (43,3% у жінок та 18,2% у чоловіків), було на третьому місці [28].

Можливо, найважливішим висновком, що стосується сімейних обговорень сексуальних та репродуктивних питань, було те, що для кожної з обстежених тем здоров'я частота таких обговорень була набагато вищою у жінок, ніж у чоловіків [28].

Таким чином, докладний аналіз результатів на Рис. 1 показує, що більше половини жінок повідомили, що скористалися обговоренням теми менструації, тоді як обговорення про спонтанну еякуляцію відбувалося з 6-кратно меншою частотою у чоловіків. Батьки дівчат частіше обговорювали аборт та те, як виникає вагітність, ніж батьки хлопців. Найменш популярною темою серед жінок і чоловіків було утримання від статевих відносин до шлюбу; однак у цьому випадку жінки також повідомляли, що обговорюють цю поведінку в 2,6 рази частіше, ніж чоловіки [28].

В аналізованій вибірці помітні відмінності за статтю відносно віку, коли молоді люди отримали першу інформацію про секс. Більше чоловіків, ніж жінок, отримали першу інформацію про сексуальність у віці від 5 до 11 років (18,8% порівняно з 14,1%) [28].

Однак чоловіки досвіджували свою першу еякуляцію пізніше, ніж жінки досвідчували менархію, і вони менше ймовірно знали вік, коли відбулося це перше подія сексуального дозрівання. Таким чином, рівень відповідей склав 100% серед жінок і 62,9% серед чоловіків. Аналіз відповідей показав, що 81,6% жінок мали менархію, і 64,1% чоловіків мали свою першу еякуляцію між 12 і 14 роками, причому середній вік виникнення події склав 13 років для жінок і 14 років для чоловіків. Ці фактичні дані є важливими для кращого розуміння контексту, в якому відбувалися сімейні обговорення питань сексуального та репродуктивного здоров'я, оскільки їх буде розглянуто в розділі аналізу якісних даних [28].

Аналізована вибірка показала, що дівчата проявляли більше захисних поведінок, ніж хлопці під час першого статевого акту. Більше половини дівчат і менше однієї третини хлопців мали здоровий статевий дебют (55,5% порівняно з 30,5%, $\chi^2 = 72,22$, $p < 0,001$, дані не показані в Таблиці 3).

Table 3
Relationships between the studied variables and the healthy / unhealthy sexual debut

Study variables	Women		Indicator / (p)	Men		Indicator / (p)
	Healthy sexual debut			Yes (%)	No (%)	
	Yes (%)	No (%)				
Any topic of sexuality discussed in the family						
Yes	59.2	40.8	$\chi^2 = 7.759$	37.4	62.6	$\chi^2 = 7.866$
No	47.6	52.4	(0.005)	25.7	74.3	(0.005)
Mean age at first information about sexuality	13.46	13.56	t = 0.611	13.63	12.93	t = 3.219
	Dif. average values = 0.106		(ns)	Dif. average values = 0.704		(0.001)
The level of discussion about sexual matters; Sexual abstinence before marriage						
A lot	55.6	44.4	$\chi^2 = 0.002$	43.2	56.8	$\chi^2 = 3.686$
Little or almost nothing	55.4	44.6	(ns)	29.2	70.8	(0.055)
Menstruation/spontaneous ejaculation						
A lot	59.8	40.2	$\chi^2 = 7.068$	42.9	57.1	$\chi^2 = 3.942$
Little or almost nothing	49.5	50.5	(0.008)	29.1	70.9	(0.047)
Prevention of pregnancy						
A lot	57.4	42.6	$\chi^2 = 0.908$	39.4	60.6	$\chi^2 = 7.150$
Little or almost nothing	53.7	46.3	(ns)	27.1	72.9	(0.007)
STIs						
A lot	60.8	39.2	$\chi^2 = 5.038$	34.5	65.5	$\chi^2 = 1.534$
Little or almost nothing	52.0	48.0	(0.025)	28.9	71.1	(ns)

Рис. 2.7. Результати обговорення сексуальної освіти в сім'ї

Згідно з таблицею 8, прояв будь-якої форми секс-освіти в сім'ї був позитивно пов'язаний з здоровим статевим дебютом як для жінок, так і для чоловіків ($\chi^2 = 7,759$, $\chi^2 = 7,866$, $p = 0,005$). Було відзначено, що серед жінок

позитивна асоціація зберігалася між підходом до кожної теми і здоровим статевим дебютом, але результати були значущими лише для обговорення менструації ($\chi^2 = 7,068$, $p = 0,008$) та ІПП ($\chi^2 = 5,038$, $p = 0,025$). Серед чоловіків найбільш потужна значуща позитивна асоціація була зафіксована в обговоренні профілактики вагітності ($\chi^2 = 7,150$, $p = 0,007$) [28].

Щодо середнього віку отримання першої інформації про секс, старший вік був пов'язаний з здоровим статевим дебютом серед чоловіків ($t = 3,219$, $p = 0,001$). Замість цього жінки, які отримали першу інформацію про сексуальність раніше, були схильні до здорового статевого дебюту, ніж ті, хто отримав цю інформацію пізніше, але різниця в віці була невелика (Таблиця 3) [28].

Це дослідження показало, що існує значуща позитивна асоціація між обговоренням сексуальності та сексуального здоров'я, з одного боку, і здоровим статевим дебютом, з іншого боку. Результати опитувань, доповнені інформацією з інтерв'ю, показали, що значна частина молоді в Румунії приймає обережну сексуальну поведінку і має досить здорові уявлення щодо відповідного контексту для ефективної сексуальної освіти в сім'ї.

Дослідження показало, що молодші покоління все більше освічені у справах сексу. Крім того, оскільки молодь у вибірці жила в міських районах, вони мали більший доступ до джерел інформації та сучасних методів контрацепції, ніж молодь з сільських районів.

Дослідження "Gender Differences in Adolescent Premarital Sexual Permissiveness in Three Asian Cities: Effects of Gender-Role Attitudes" [29].

Дослідження мало на меті вивчення впливу уявлень про статеві ролі на ставлення підлітків до позашлюбних статевих відносин у трьох азійських містах: Ханой, Шанхай та Тайбей. Основна увага приділяється розрізненню за статтю та аналізу різниці у відношенні до позашлюбного статевого поведінки [29].

Методи. Дослідження проведено в 2006 році серед 17 016 одружених і неодружених молодих людей віком від 15 до 24 років у Ханой, Шанхаї та Тайбеї. У нашому аналізі враховано лише 16 554 неодружених респондентів.

Застосовано багатоетапний вибірковий метод для забезпечення репрезентативності даних. Збір інформації включав анкетування та використання комп'ютерно-асистованого самоанкетування для чутливих питань.

У дослідженні використано дві шкали Гаттмана для вимірювання ставлення до позашлюбних статевих відносин за статтю. Аналіз проведено з урахуванням демографічних змінних, таких як вік, освіта, економічний статус тощо. Також вивчено уявлення молоді про гендерні ролі та їх вплив на ставлення до позашлюбної статевої поведінки [29].

Аналіз даних показав, що відстрочка статевого дебюту є важливою стратегією для зменшення ризику негативних наслідків для здоров'я підлітків. Зокрема, ранній статевий дебют пов'язаний з більшою кількістю сексуальних партнерів та незахищеним статевим актом. У традиційних азійських суспільствах, де переважають конфуціанські норми, позашлюбний секс вважається неприпустимим, але уявлення та поведінка молоді в цих регіонах стрімко змінюються [29].

Дослідження звертає увагу на важливість розуміння гендерних аспектів відношень до статевих відносин. У конфуціанських суспільствах, таких як Китай, В'єтнам та Корея, роль жінки традиційно була підпорядкованою. Конфуціанська ідеологія визначала відносини між чоловіком і жінкою в різних аспектах життя. Зокрема, жінка була членкою сім'ї, яка повинна була слідувати чоловікові в будь-якій ситуації. Заборони вносилися і на сферу статевих відносин, де жінка мала залишатися дівчиною до шлюбу і підтримувати абсолютну вірність чоловікові [29].

З розвитком економіки та обміном культурними цінностями з Заходом, традиційні конфуціанські ідеали почали слабшати. Зокрема, збільшився відсоток жінок, які отримали вищу освіту, та змінилися стереотипи щодо гендерних ролей в сім'ї та громаді. Однак у відносинах та сексуальній сфері очікування залишаються консервативними. Чоловік частіше вважається

відповідальним за ініціацію і завершення статевої активності, тоді як жінку очікують залишатися дівчиною до шлюбу [29].

Автори дослідження висловлюють те, що як чоловіки, так і жінки отримують та внутрішньо усвідомлюють соціальні повідомлення про відповідні поведінкові стандарти для кожної статі. Цей процес соціалізації може підтримувати норми та уявлення, що є несправедливими, і часом може сприяти поведінці, яка ставить осіб, що її приймають, під ризик різних негативних наслідків для здоров'я. Досліджено вплив гендерних відмінностей на ставлення до передшлюбних статевих відносин та гендерних норм серед підлітків і молоді віком 15–24 роки в Ханой, Шанхаї та Тайбеї, містах, де культура сформована конфуціанськими цінностями [29].

Використовувалася шкала Reiss PSP (Premarital Sexual Permissiveness), яка відображає дозвіл передшлюбних статевих поведінок для різних гендерних підлітків на різних рівнях інтимних відносин. Дослідження показало наявність гендерних відмінностей у відношенні до передшлюбного сексу у трьох містах: хлопці були більш дозвільними, ніж дівчата, і виявлено "подвійний стандарт" – як хлопці, так і дівчата були більш дозвільними стосовно передшлюбного сексу, і при цьому хлопці демонстрували більший рівень подвійних стандартів [29].

Незважаючи на певні зміни у сучасних суспільствах, де відбувається розслаблення традиційних конфуціанських норм, вони все ще суттєво впливають на уявлення про гендерні ролі та передшлюбний секс. Хлопці висловлюють бажання зберігати домінуючу роль, тоді як дівчата виражають бажання більшої гендерної рівності. Зауважено, що традиційні гендерні ролі позитивно пов'язані з подвійними стандартами стосовно передшлюбного сексу серед молоді в Тайбеї та Шанхаї, але ця залежність не виявлена серед хлопців. Це відрізняється від результатів досліджень, проведених серед молоді в Латинській Америці та Африці, де погодження з несправедливими гендерними нормами було позитивно пов'язане з більшою дозволеністю стосовно передшлюбного сексу та раннім початком статевої активності [29].

Цікаво, що, здається, традиційні гендерні норми в конфуціанській культурі можуть бути захисними з точки зору репродуктивного здоров'я для підлітків, особливо щодо жінок. Однак, сучасні стосунки та статева активність молоді вийшли за рамки декретів гендерних норм конфуціанської спадщини. Незважаючи на програми з репродуктивного здоров'я підлітків в Китаї та В'єтнамі, суспільні чутливості впливали на процес репродуктивного здоров'я підлітків. Надання контрацепції чи інших репродуктивних послуг для підлітків не було регулярним, адже молодь відчувала стигматизацію та сором при отриманні таких послуг, навіть якщо вони були включені до програм репродуктивного здоров'я. Традиційні очікування підлітків щодо покірності жінок можуть викликати більшу вразливість щодо їхнього репродуктивного здоров'я [29].

Також слід зазначити кілька проблем дослідження. По-перше, хоча дослідження включало великий обсяг вибірки в трьох азіатських мегаполісах, формулювання висновків обмежує їх загальноприйняття для інших соціально-економічних контекстів, особливо тих, де культура не ґрунтується на конфуціанських цінностях. Згодом, з питань надання самозвіту існують внутрішні упередження та можливість як підсилення, так і зменшення індивідами своїх уявлень про гендерні ролі та передшлюбний секс. Крім того, є питання щодо достовірності вимірювання, зокрема відносно гендерних рольових уявлень.

У подальших дослідженнях важливо враховувати регіональні відмінності в гендерних нормах та ставленнях до сексуальності підлітків. Також потрібно дослідити посередницьку роль родини та ровесників у зв'язку між гендерними нормами та сексуальними уявленнями підлітків. Зазначаючи, що робота має експлораторський характер, автори наголошують на необхідності проведення додаткових емпіричних досліджень для визначення причинно-наслідкових зв'язків.

Наступне дослідження: «Sexual well-being and perceived stress in couples transitioning to parenthood: A dyadic analysis» [30].

У дослідженні брали участь 255 пар змішаної статі, перший раз стаючи батьками дитини віком від трьох до 12 місяців. Усі діти народжувалися здоровими та в термін від 37 до 42 тижнів [30].

Інструменти [30]:

Анкета загальних питань. Кожен учасник надавав інформацію про вік, країну проживання, біологічну стать, статус та тривалість відносин. Для матері додатково враховувалися вік дитини на момент участі, статус годування грудьми, спосіб пологів, частота статевого контакту протягом останніх чотирьох тижнів, інтенсивність болю під час статевого контакту та середній рівень енергії в типовий післяпологовий день.

Індекс задоволення пари (CSI). Використовувався для визначення задоволення відносинами. Вищі бали вказували на більше задоволення.

Глобальний показник сексуального задоволення (GMSEX). Вимірював задоволення від сексу відносинах. Вищі бали свідчили про більше сексуальне задоволення.

Шкала сприйняття стресу (PSS). Використовувалася для визначення загального рівня стресу. Вищі бали вказували на більший стрес.

Опитувальник післяпологових сексуальних турбот – Переглянуто (PSCQ–R). Оцінював післяпологові сексуальні турботи. Вищі бали вказували на більше занепокоєння.

Інвентар сексуального бажання–2 (SDI-2). Використовувався для визначення інтересу до статевої активності. Вищі бали вказували на більше статеве бажання.

Дослідження отримало етичне схвалення від дослідницької етичної ради інституту останнього автора. Учасники з Північної Америки були залучені з вересня 2014 по травень 2015 року через онлайн-ресурси. Після надання інформованої згоди і перед початком опитування учасники проходили попередній підбір для оцінки придатності. Після завершення опитування учасники надавали електронну адресу свого партнера. Обом членам пари слід було завершити опитування протягом чотирьох тижнів одночасно. Після

завершення опитування учасники отримували список онлайн-ресурсів з питань сексуальності та відносин під час переходу до батьківства та отримували компенсацію у вигляді подарункової картки на \$15 [30].

Втрачені дані, які становили менше 10% від одного показника, були замінені середнім значенням шкали для цієї конкретної особи. Модель міжособистісної взаємозалежності акторів (APIM) було оцінено за допомогою багаторівневого моделювання, де партнери вкладалися в пари. Модель із фіксованими ефектами та окремими перехопленнями для матері та батька використовувалася для вивчення зв'язків між сексуальним благополуччям матері та батька та їх власним (тобто акторськими ефектами) та партнерськими ефектами стресу [30].

Результати тестів t-Стюдента показали, що батьки повідомляли про вище задоволення від статевого життя, спрямоване на партнера сексуальне бажання та бажання бути самотнім, ніж матері, але післяпологовий стрес був вищий для матерів, ніж для батьків. Суттєвих різниць між партнерами в питаннях післяпологових сексуальних турбот не виявлено [30].

Кореляції між змінними дослідження представлені в Таблиці 2. Оцінки партнерів суттєво корелювали для всіх змінних, $p < .01$. Була виявлена помірна кореляція стресу партнерів, що свідчить про взаємозалежність в середині діад. Всі бали в середині діад були позитивно скорельовані на помірному та високому рівнях, за винятком балів DSD-P, які були негативно скорельовані на низькому рівні. Кореляції між партнерами показали, що сприйнятий стрес матері значуще корелював із всіма областями їхнього власного сексуального благополуччя, за винятком DSD-P; сприйнятий стрес батьків значуще корелював із всіма областями їхнього власного сексуального благополуччя [30].

APIM аналіз дав статистично значущу модель, яка пояснює 20% варіації сприйняття стресу у матері та 48% у батьків. У відповідності із нашими передбаченнями, сексуальне благополуччя пов'язане із рівнями стресу у обох членах пари. Коли батьки повідомляли про більше задоволення від статевого життя, як вони (ефект актора), так і їхні партнери (тобто матері; ефект

партнера) відзначали менший сприйнятий стрес. Коли матері повідомляли про більше задоволення від статевого життя, це не було пов'язано з їхніми власними рівнями стресу (ефект актора), але було пов'язано з меншим сприйняттям стресу батьків (ефект партнера). Коли батьки і матері висловили високі сексуальні турботи після пологів, вони також повідомляли про більший рівень стресу (ефекти актора), але не виникало ефектів партнера. Щодо сексуального бажання, були виявлені відмінні патерни результатів для спрямованого на партнера бажання та бажання бути самотнім. Спрямоване на партнера бажання батьків не було пов'язане із їхніми власними чи партнерськими рівнями стресу, але більше спрямоване на партнера бажання матері було пов'язане з їхніми власними меншими рівнями стресу (ефект актора). Навпаки, як для матері, так і для батьків, більше бажання бути самотнім було пов'язане з їхніми власними вищими рівнями стресу [30].

Це дослідження показало взаємозв'язок трьох ключових аспектів сексуального благополуччя після пологів - задоволення від статевого життя, сексуальне бажання та післяпологові сексуальні турботи - із сприйняттям стресу у пар перших батьків. Виявлено значущі асоціації для кожного сексуального показника, які, узяті разом, свідчать про те, що більше сексуальне благополуччя унікально пов'язане із меншим сприйняттям стресу нових батьків, навіть при контролі інших факторів, важливих для стресу після пологів (наприклад, задоволення відносин, біль під час статевого акту).

Наступне дослідження: «Gender differences in the structure of marital quality» [31].

Метод. Дослідження використовувало дані Національного опитування з розвитку середнього віку в Сполучених Штатах (MIDUS), яке є довготривалим дослідженням розвитку середнього та старшого віку, що охоплює фізичне здоров'я, психологічне благополуччя, соціальну відповідальність та когнітивні здібності. Дослідження включало представників англomовного населення США, неперebuваючих у закладах, які були вибрані за допомогою випадкового

вибору номерів телефонів. Дані MIDUS були зібрані у трьох хвилях: у 1994–1996 роках, у 2004–2006 роках та у 2013 році [31].

Шість конструктивів якості подружніх відносин вимірювалися за допомогою двадцяти восьми питань, що визначені різними авторами. До них входили такі аспекти як подружня задоволеність, згода у подружніх відносинах, інтимність, прийняття рішень, підтримка та гармонія в подружніх відносинах [31].

Були розраховані середні та стандартні відхилення для кожного аспекту якості подружніх відносин для чоловіків та жінок. Для оцінки різниць були використані t-тести. Потім застосовувалася багатовимірний аналіз дисперсії (MANOVA), щоб перевірити, чи статистично відрізнялися коваріаційні матриці кореляційних показників в межах кожної з шести конструкцій якості подружніх відносин в залежності від статі [31].

Попередні факторні аналізи підтвердили, що шість факторів є відповідними для чоловіків і жінок. Застосовувалася конфірматорна факторна модель для оцінки інваріантності структури якості подружніх відносин за статтю взагалі та для підвибірки близнюків. Слід зазначити, що враховуючи особливості даних (багато ординальних змінних, асиметрія тощо), використовувалася повна інформаційна максимальна ймовірність (FIML) з стандартними помилками [31].

Попередні дослідження стосовно гендерних відмінностей у якості шлюбу дають різні результати. Наші висновки на основі дослідження MIDUS вказують, що конструкти якості шлюбу вимірюються однаково за статтю, але відрізняються за структурою та впливами генетичних та середовищних факторів. За результатами психометричних досліджень якості шлюбу, ми виявили, що одні й ті ж конструкти якості шлюбу можна вимірювати схоже для обох статей в рамках MIDUS. Часткова інваріантність вимірювання за статтю була помічена для всіх конструктивів якості шлюбу, із лише невеликою кількістю пунктів, які відрізнялися. Отже, порівняння структури факторів якості шлюбу за статтю може бути проведене безпечно в рамках MIDUS, принаймні для

показників хвилі I. В розгляді подібностей та відмінностей між статями у цьому дослідженні використовується концептуальна модель взаємодії в шлюбі [31].

У цьому дослідженні всі конструкти якості шлюбу були сильніше корелювані у жінок, ніж у чоловіків. Зокрема, процеси прийняття рішень сильніше корелювали з конструктами загальної задоволеності (тобто задоволенням від шлюбу та сексуальною близькістю) і конструктами адаптації в шлюбі (тобто згода, підтримка і гармонія) у жінок порівняно з чоловіками. Загальне сприйняття якості шлюбу у жінок, включаючи загальне задоволення і конструкти адаптації, може більше залежати від якості спільних шлюбних взаємодій (наприклад, методів вирішення проблем), ніж загальне сприйняття якості шлюбу у чоловіків. Як відзначалося в інтродукції, взаємодії між подружжям є основою всіх аспектів якості шлюбу. Таким чином, подружжя може однаково впливати на процеси задоволення та адаптації у жінок, тоді як аналогічні взаємодії можуть впливати на процеси адаптації сильніше, ніж на задоволення, у чоловіків. Наприклад, патерни комунікації за статтю в шлюбі виявлені в старших когортах, демографічно подібних до когорти MIDUS. Предпочтіння жінок до співпраці в вирішенні проблем може впливати на кілька процесів адаптації (згода, підтримка і гармонія), тоді як чоловіче прагнення приймати керівництво та пропонувати рішення проблем може впливати тільки на один аспект (наприклад, підтримка). Згідно з цією інтерпретацією, спільне вирішення проблем має значущу кореляцію з подружжям та сексуальним задоволенням у жінок, але не у чоловіків [31].

Індивідуальні риси та процеси розвитку, через які генотип впливає на складні риси, такі як якість шлюбу, різноманітні, і, на жаль, дизайн дослідження MIDUS може тільки широко визначити генетичні (і, до того ж, середовищні) впливи на якість шлюбу. Таким чином, ми розглядаємо ці інтерпретації як області подальших досліджень. По-перше, гендерні відмінності в генетичних впливах на конструкти якості шлюбу можуть вказувати на різні стилі взаємодії, якими чоловіки та жінки наближають свої шлюбні взаємодії [31]. Жінки, наприклад, можуть бути більш схильні до взаємодії в шлюбі з

фокусом на настрій, тоді як чоловіки можуть бути більш схильні до шлюбних взаємодій, які призводять до задоволення незалежно від відчуття зі своїми партнерами. Ця інтерпретація відповідає припущенню, що емоційна праця в шлюбах і партнерствах, як правило, падає на жінок у порівнянні з чоловіками [31].

Це дослідження принесло важливі висновки щодо гендерних відмінностей у структурі та впливі на якість шлюбу на основі аналізу конструктів якості шлюбу за допомогою даних MIDUS. Важливо відзначити, що, хоча конструкти якості шлюбу вимірюються однаково для обох статей, вони виявили відмінності в структурі та генетичних та середовищних впливах [31].

Дослідження показало, що всі конструкти якості шлюбу мають більш сильні кореляції у жінок, ніж у чоловіків. Зокрема, рішення прийняття більше корелювало з конструктами загальної задоволеності (тобто шлюбною задоволеністю та сексуальною близькістю) та конструктами шлюбного налаштування (тобто згодою, підтримкою та гармонією) у жінок, ніж у чоловіків. Жіночі уявлення про загальну якість шлюбу, як загальної задоволеності, так і конструктів налаштування, можуть більше залежати від якості шлюбних взаємодій (наприклад, підходів до вирішення проблем), ніж у чоловіків. Це підтверджує важливість взаємодій між подружжям як основи всіх аспектів якості шлюбу [31].

Дослідження також виявило гендерні відмінності в конструктах з різними факторними навантаженнями, що свідчить про різні підходи до вирішення проблем в залежності від статі. Жіночі уподобання до співпраці в вирішенні проблем можуть впливати на кілька процесів налаштування (згода, підтримка та гармонія), тоді як чоловічі уподобання до взяття команди та пропозиції рішень можуть впливати лише на один з аспектів (наприклад, підтримка).

Важливими є також виявлені генетичні та середовищні впливи на якість шлюбу, які збігаються з попередніми дослідженнями. Результати генетичної моделі вказують на те, що генетичні та середовищні властивості подружжя

можуть впливати на шлюбні взаємодії, що в свою чергу впливає на якість шлюбу. Врахування гендерних різниць у генетичних впливах може вказувати на різні стилі взаємодії чоловіків і жінок у їхніх шлюбних стосунках.

Нарешті, дослідження вказує на необхідність подальших досліджень у цьому напрямі, зокрема у більших вибірках та реплікації отриманих висновків. Врахування гендерних відмінностей в якості шлюбу може мати важливі наслідки для розуміння та підтримки парних взаємин та покращення якості сімейного життя.

Наступне дослідження: «Family Patterns of Gender Role Attitudes. Sex Roles» [32].

У дослідженні брали участь 358 двоюрідних сімей з двох когорт, одна з яких включала дітей середнього дитинства, а інша – дітей підліткового віку. Для включення в дослідження сім'ї повинні були бути одружені, обидва батьки працювали, і у них повинно було бути щонайменше двоє дітей середнього дитинства або підліткового віку з різницею в віці не більше чотирьох років. Дані для аналізу використовувалися лише з одного випадку для кожної когорти, де (а) збиралися дані щодо гендерних уявлень як батьків, так і дітей; та (б) діти були в ранньому (молодший син) і середньому (старший син) підлітковому віці [32].

Учасниками дослідження були виключно білі сім'ї середнього і класу середнього класу. Середній дохід склав \$24,756 для матері і \$48,747 для батька. Середній рівень освіти становив 14,66 років для матері та 14,60 років для батька. Середній вік становив 42,05 років для матері, 44,17 років для батька, 16,72 років для старшого сина та 14,20 років для молодшого сина [32].

Дані збиралися через інтерв'ю вдома та по телефону. Навчені інтерв'юери відвідували сім'ї для проведення індивідуальних інтерв'ю вдома. Під час інтерв'ю отримували інформовану згоду, і сім'я отримувала гонорар в розмірі \$100 або \$200 в залежності від фази дослідження. Члени сім'ї потім проходили індивідуальні інтерв'ю, де вони повідомляли про розвиток, адаптацію та сімейні відносини [32].

Фонові характеристики: Збиралася інформація про вік членів сім'ї та рівень освіти і доходи батьків під час інтерв'ю вдома з батьками.

Уявлення про гендерні ролі батьків: Батьки заповнювали 15-пунктовий шкалу "Відношення до жінок", де вони висловлювали свої уявлення про гендерні ролі. Значення кожного пункту коливалися від 1 (повністю згоден) до 4 (повністю не згоден) [32].

Уявлення про гендерні ролі дітей: Діти заповнювали шкалу "Уявлення про жінок" або шкалу "Уявлення дітей про жінок", залежно від того, коли вони вступили в дослідження.

Час, витрачений батьками на жіночі домогосподарські обов'язки: Збиралася інформація про те, скільки часу батьки витрачали на прибирання, приготування їжі, прибирання в будинку та прання.

Час, який батьки проводять з дітьми: Вимірювався час, який батьки проводили з кожним із дітей окремо.

Конфлікти в шлюбі батьків: Батьки висловлювали свої відчуття щодо конфліктів у шлюбі на п'ятибальній шкалі.

Конфлікти між батьками та дітьми: Діти оцінювали частоту конфліктів у різних сферах їхнього життя з батьками.

Конфлікти між дітьми: Вимірювалася кількість конфліктів між дітьми.

Дослідження розкриває взаємозв'язки між уявленнями про гендерні ролі батьків і дітей, а також роль сімейних конфліктів у формуванні цих уявлень. Батьки і діти виявили різні рівні традиційності в уявленнях про гендерні ролі, що може відображати вплив сімейного середовища. Час, який батьки витрачають на традиційно жіночі обов'язки, також має вплив на уявлення дітей про гендерні ролі [32].

Крім того, виявлено, що конфлікти в сім'ї, як у шлюбі, так і між батьками та дітьми, можуть мати негативний вплив на уявлення дітей про гендерні ролі. Це вказує на важливість позитивних і здорових сімейних відносин для формування гендерних уявлень [32].

Table 1
Means (and Standard Deviations) of all Variables Reported by Mothers, Fathers, and Youth

	Mothers	Fathers	Firstborns		Secondborns	
			Girls (N = 176)	Boys (N = 182)	Girls (N = 178)	Boys (N = 180)
Parents' Education	14.66 (2.19) ^a	14.60 (2.39) ^a	-	-	-	-
Parents' Income	24,756 (17,733) ^a	48,747 (28,158) ^b	-	-	-	-
Attitudes toward women	26.19 (6.05) ^a	28.11 (5.82) ^b	-.48 (.70) ^a	.45 (1.03) ^b	-.36 (.87) ^a	.35 (1.01) ^b
Parents' time on household tasks	18.07 (8.77) ^a	8.76 (5.13) ^b	-	-	-	-
Mothers' time with children	-	-	8.16 (5.44) ^a	4.46 (4.43) ^b	9.42 (5.49) ^a	6.42 (4.60) ^b
Fathers' time with children	-	-	4.87 (4.31) ^a	7.33 (5.78) ^b	6.30 (4.75) ^a	8.11 (6.01) ^b
Marital conflict	20.03 (6.28) ^a	18.28 (5.87) ^b	-	-	-	-
Mother-child conflict	-	-	23.53 (6.06) ^a	23.52 (5.94) ^a	24.43 (6.15) ^a	25.19 (7.06) ^a
Father-child conflict	-	-	21.97 (6.23) ^a	22.02 (6.12) ^a	22.22 (6.79) ^a	23.16 (6.54) ^a
Sibling conflict	-	-	18.85 (7.50) ^a	19.07 (7.23) ^a	19.42 (7.66) ^a	19.07 (7.33) ^a

Рис. 2.8. Середні та стандартні відхилення всіх змінних у дослідженні

Результати, показані в таблиці 9 для матерів, батьків, та сестер та братів. Застосовані парні t-тести показали, що матері мали значно менший дохід, $t(352) = -13.35$, $p < .01$, були більш егалітарними, $t(357) = -5.18$, $p < .01$, витрачали більше часу на домогосподарські обов'язки, $t(341) = 22.78$, $p < .01$, та повідомляли про вищий рівень конфліктів у шлюбі порівняно з батьками, $t(353) = 5.28$, $p < .01$. Незалежні t-тести показали, що перші та другі дочки були більш егалітарними, ніж перші, $t(356) = -9.95$, $p < .01$, та другі сини, $t(356) = -7.09$, $p < .01$. Підлітки також проводили більше часу з батьками своєї статі: перші та другі дочки проводили більше часу з матерями, ніж перші, $t(339) = 6.90$, $p < .01$, та другі сини, $t(339) = 5.46$, $p < .01$, а перші та другі сини проводили більше часу з батьками, ніж перші, $t(339) = -4.44$, $p < .01$, та другі дочки, $t(339) = -3.10$, $p < .01$ [32].

Уявлення про Гендерні Ролі. Гіпотеза (1) передбачала, що аналіз кластерів визначить сімейні узорі, що характеризуються відповідністю та неспівпадінням у поглядах членів сім'ї на гендерні ролі. Перед проведенням аналізу кластерів всі звіти про уявлення були стандартизовані, щоб змінні з

більшими варіаціями не визначали кластерний розподіл. Ми обирали рішення з трьома кластерами як найкраще відображення даних. Рішення було репліковано технікою кластеризації К-середніх, $\chi^2(4) = 286.68$, $p < .01$ (див. Таблицю 10). [32].

Table 2
Cross-Tabulation of Results of the Hierarchical and K-Means Clustering Techniques

Hierarchical	K-Means			Total
	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	
Cluster 1	100	35	29	164
Cluster 2	0	108	18	126
Cluster 3	1	10	57	68
Total	101	153	104	358

Рис. 2.9. Математичні розрахунки кластерного аналізу

Виявлено три сімейні узорі, які відповідали нашим очікуванням: традиційна група ($n = 164$), в якій як батьки, так і діти набрали більше середніх балів на традиційність гендерних ролей, егалітарна група ($n = 126$), де як батьки, так і діти набрали менше середніх балів на традиційність гендерних ролей, і дивергентна група ($n = 68$), де батьки повідомили про відносно більш традиційні, але діти – відносно менш традиційні уявлення (див. Таблицю 11). [32].

Table 3
Standardized Means (and Standard Deviations) of Clustering Variables by Family Types

	Cluster 1: Traditional	Cluster 2: Egalitarian	Cluster 3: Divergent
Mother's Attitudes	.41 (1.01) ^{a, 1}	-.73 (.60) ^{b, 1}	.34 (.83) ^{a, 1}
Father's Attitudes	.18 (.91) ^{a, 2}	-.69 (.72) ^{b, 2}	.71 (.79) ^{c, 2}
Older Sibling's Attitudes	.57 (1.02) ^{a, 3, 4}	-.52 (.73) ^{b, 2}	-.45 (.57) ^{b, 3, 4}
Younger Sibling's Attitudes	.71 (.89) ^{a, 1, 3, 4}	-.57 (.69) ^{b, 1, 2}	-.68 (.52) ^{b, 1, 3, 4}

Рис. 2.10. Результати опитування стосовно традиційних уявлень в сім'ї

Для подальшого тестування нашої гіпотези про сімейні узори ми порівняли кластери за допомогою 3 (кластер) $\times$ 4 (член сім'ї) змішаної ANOVA, і виявили значущі одновимірні ефекти для уявлень матері, $F(2, 357) = 71.29$, $p < .01$, $\varepsilon = .53$, батька $F(2, 357) = 72.56$, $p < .01$, $\varepsilon = .53$, старших дітей, $F(2, 357) = 65.70$, $p < .01$, $\varepsilon = .51$, та молодших дітей, $F(2, 357) = 131.12$, $p < .01$, $\varepsilon = .65$, про гендерні ролі (див. Таблицю 3), а також значущий ефект між групами кластерів, $F(2, 357) = 233.93$, $p < .01$, $\varepsilon = .75$, і значуща взаємодія кластер $\times$ член сім'ї, $F(2, 357) = 29.59$, $p < .01$, $\varepsilon = .37$ [32].

Тести слідування Tukey для одновимірних ефектів показали, що батьки в усіх групах були значуще різними між собою за уявленнями про гендерні ролі, з батьками у дивергентній групі, які повідомляли найбільш традиційні уявлення, і батьками у егалітарній групі, які повідомляли найменш традиційні уявлення. Результати також показали, що матері в егалітарній групі були значуще відмінними від матерів у традиційній і дивергентній групах, але матері в традиційній і дивергентній групах не різнилися між собою. Нарешті, як перші, так і другі діти в традиційній групі значуще відмінні від тих у егалітарній та дивергентній групах, але не було різниці між цими двома групами [32].

Для дослідження взаємодії кластер $\times$ член сім'ї ми розглянули різниці між членами сім'ї, використовуючи тести слідування Tukey. Починаючи з порівняння матері-батька, ці аналізи показали, що батьки відрізнялися один від одного як в традиційній, так і в дивергентній групах, так що батьки в традиційній групі були менш традиційними, ніж матері в цій групі, але більш традиційними, ніж матері в дивергентній групі. Різниць між братами та сестрами в будь-яких групах не було. Нарешті, за винятком різниці між батьком та другим дитинцем в традиційному кластері, дивергентний кластер був єдиною типологією сімей, де різниці між батьками та дітьми були значущими [32].

Для ідентифікації умов, за яких виникають різні сімейні узори уявлень про гендерні ролі, ми провели серію змішаних ANOVA та аналізів хі-квадрат.

Зокрема, аналізи досліджували різниці між сімейними кластерами за рівнем соціально-економічного статусу (СЕС), часом, який батьки витрачають на гендерно-визначені домогосподарські завдання, часом, який батьки витрачають із дітьми, та статевою констеляцією пари дітей [32].

Гіпотеза 2(a) передбачала, що батьки в сім'ях, що володіють більш традиційними уявленнями про гендерні ролі, матимуть нижчий СЕС. Змішана ANOVA з 3 (кластер) $\times$ 2 (батько) виявила значущий ефект кластера на доходи матері, $F(2, 352) = 5.07, p < .01, \epsilon = .15$, тенденційний ефект кластера на доходи батька, $F(2, 352) = 2.19, p < .11, \epsilon = .08$, та загальний ефект кластера, $F(2, 352) = 6.29, p < .01, \epsilon = .17$. Тести слідування Tukey показали, що батьки як в традиційних, так і в дивергентних сім'ях мали значущо менший дохід, ніж ті, що в егалітарних сім'ях [32].

Дослідження внесло вагомий внесок у розуміння того, як уявлення про гендерні ролі формуються та взаємодіють у сімейному контексті. Його результати можуть бути корисні для фахівців у галузі психології, соціології та сімейної терапії, а також для сімей, щоб розглядати свої власні переконання та динаміку для створення більш здорового та гармонійного сімейного середовища.

2.3. Аналіз результатів досліджень та їх інтерпретація в контексті досліджуваної теми

Аналіз результатів першого дослідження [26] вказує на те, що самооцінка особистості відіграє несуттєву роль у формуванні уявлень про сексуальні стосунки. Висунуто припущення, що це може бути пов'язано з активним впливом сприйняття партнера на процес становлення уявлень. Подальший розгляд взаємодії індивідів у парі стає ключовим для повного розуміння впливу особистості на формування уявлень про сексуальне життя.

Результати дослідження свідчать про важливість сприйняття подібності в партнерах для досягнення високого рівня взаєморозуміння та задоволення від сексуальних стосунків. Важливим виявляється саме сприйняття партнера як подібного до себе, що вносить значний внесок у відчуття розуміння та емоційного зв'язку у сексуальних відносинах. Парадоксально, фактична подібність особистостей не завжди визначає позитивні результати, тоді як сприйняття подібності може стати вирішальним фактором для задоволення сексуальними стосунками.

Дослідження підтверджує, що згода в сприйнятті особистості між партнерами грає важливу роль у формуванні уявлень про сексуальні стосунки. Висока ступінь взаєморозуміння та співпадіння переконань про особистісні якості сприяє відчуттю контролю та безпеки у сексуальних відносинах. Спільне сприйняття особистості партнера створює відчуття передбачуваності в їхній поведінці, сприяючи відчуттю контролю та безпеки у сексуальному житті.

Визначено, що взаємозгода в сприйнятті особистості між партнерами є ключовим фактором для формування уявлень про сексуальні стосунки. Спільне сприйняття особистості партнера веде до високого рівня задоволення від сексуальних відносин. Це свідчить про те, що можливість передбачати поведінку партнера та розуміти його чи її особистість сприяє гладкому та задовільному сексуальному взаємодії.

Отримані результати мають важливе значення для розуміння формування уявлень про сексуальні стосунки. Підкреслення ролі взаємозгоди в сприйнятті особистості може служити підґрунтям для розробки програм та інтервенцій, спрямованих на зміцнення цього аспекту у психологічному розвитку особистості у контексті сексуальних відносин.

Наступне дослідження [27], в якому взяли участь 1077 молодих людей віком від 18 до 22 років, становить важливий внесок у розуміння психологічних особливостей формування уявлень про сексуальні стосунки у молоді. На основі аналізу 988 відповідей виявлено певні тенденції та гендерні відмінності, які варто розглядати в контексті виховання та сімейних взаємин.

Переважна більшість учасників дослідження, яким було від 18 до 22 років, належали до студентського середовища, з численністю 57.3% жінок, із суттєвим перевищенням студенток. Також відзначено, що більшість студентів навчалися в приватних коледжах (56.3%) та проживали подалі від дому (65.0%), що може впливати на їхнє ставлення до сексуальних відносин [27].

У контексті виховання та сімейної взаємодії результати дослідження вказують на високу оцінку молоддю матерей за підтримку, контроль та надання автономії. Проте, слабкий рівень батьківського спілкування на тему сексу свідчить про важливість розширення обговорень в цьому напрямку. Чверть учасників вказала, що принаймні один член їхньої родини мав досвід позаздорового статевого життя, що може впливати на їхні уявлення про інтимні стосунки [27].

Важливим аспектом є гендерний підхід до сімейної взаємодії та методів виховання, який виявлений у біваріатному аналізі. Жінки вказували на вищий рівень батьківського виховання та сімейної взаємодії порівняно з чоловіками. Чоловіки, з іншого боку, мали більше вільності, але отримували менше підтримки від родини, зокрема від матері. Це свідчить про значущий вплив сімейних динамік на формування гендерних ролей та стереотипів у молодому віці.

Гендерні різниці також виявлені в сексуальних намірах, де чоловіки виявили більші бажання стати активними сексуальними партнерами. Сімейна взаємодія та виховання виявили вплив на ці наміри різним чином для чоловіків і жінок, що підкреслює значення врахування гендерних особливостей у розробці програм втручання.

Дослідження підтверджує існування гендерних відмінностей у вихованні та сімейних взаємодіях, а також підкреслює важливість розрізненого підходу до питань стосунків між чоловіками і жінками. Зазначено, що багато чоловіків високо цінують свободу, тоді як жінки віддають перевагу вищому рівню підтримки та спілкування. Низькі інтенції щодо сексу, особливо серед жінок, можуть свідчити про вплив соціокультурних обмежень.

Зазначено, що сімейні фактори мають суттєвий вплив на інтенції статевого життя, і, хоча дослідження обмежене участю лише студентів, це відкриває можливості для розширення розуміння впливу сімейного середовища на молодь. Інтересною є також взаємодія між сімейними факторами та інтенціями сексуальної активності, що дає підстави для розвитку програм та інтервенцій, спрямованих на поліпшення виховання та сімейної взаємодії для зменшення ризикованих статевих поведінок серед молоді.

Узагальнюючи, дослідження визначає, що психологічні особливості становлення уявлень про сексуальні стосунки у молоді є складним і багатогранним явищем, що визначається впливом багатьох факторів, таких як сімейні цінності, гендерні ролі та інші соціокультурні впливи.

Основний акцент у наступному дослідженні [28] робиться на процесі становлення уявлень про сексуальні стосунки, зокрема у контексті сімейних обговорень та освіти.

Перш за все, результати описового аналізу вказують на суттєві різниці між статями та їхнім підходом до сексуальних стосунків. Зокрема, понад три чверті молоді вибірки розпочали своє статеве життя у віці 17 років, а на момент початку статевого життя мали відносини тривалістю понад 1 місяць. Важливо відзначити, що під час першого статевого акту 65% молоді використовували презерватив. Ці фактори можуть відображати та впливати на формування уявлень про безпечний і відповідальний секс серед молоді [28].

Також дослідження розглядає важливі теми, які обговорюються в сім'ї, пов'язані зі сексуальним та репродуктивним здоров'ям. Результати показують, що найбільше обговорюваними темами є профілактика вагітності, менструація/фертильний вік жінок та інфекції, що передаються статевим шляхом. Важливо відмітити, що частота таких обговорень була значно вищою серед жінок, ніж серед чоловіків, що може вказувати на роль сімейного оточення у формуванні уявлень про сексуальне та репродуктивне здоров'я.

Додатково, результати підкреслюють гендерні відмінності у сімейних обговореннях сексуальних питань та їх вплив на статевий дебют. Жінки більш інтенсивно обговорювали теми, такі як менструація, тоді як чоловіки більше звертали увагу на інфекції, що передаються статевим шляхом. Це може свідчити про формування гендерних ролей та стереотипів у контексті сімейних обговорень сексуальних питань.

Аналіз відносно віку, коли молоді люди отримали першу інформацію про секс, вказує на важливі різниці між чоловіками та жінками. Чоловіки частіше отримували інформацію у віці від 5 до 11 років, що може впливати на їхні уявлення та ставлення до сексуальних стосунків. У той же час жінки, які отримали інформацію раніше, більш схильні до здорового статевого дебюту, що може свідчити про важливість вчасної та інформативної секс-освіти у сім'ї [28].

Отже, на підставі дослідження можна зробити висновок, що сімейні обговорення сексуальних питань та отримання інформації впливають на формування уявлень про сексуальні стосунки серед молоді. Гендерні відмінності, роль сімейного оточення та вчасна секс-освіта є ключовими аспектами в цьому процесі. Детальний аналіз дослідження дозволяє визначити напрямки подальших інтервенцій та освітніх програм для поліпшення психологічного здоров'я та формування усвідомленого ставлення до сексуальності серед молоді.

Наступне дослідження [29], на яке ми звернули увагу, присвячене аналізу гендерних аспектів відношень до статевих відносин, зокрема у конфуціанських суспільствах, таких як Китай, В'єтнам та Корея. Основний акцент дослідження спрямований на вивчення впливу традиційних конфуціанських ідеалів на уявлення про гендерні ролі та передшлюбний секс серед молоді.

В конфуціанському суспільстві традиційно роль жінки була підпорядкованою, визначаючи відносини між чоловіком і жінкою в різних аспектах життя. Заборони на статеві відносини до шлюбу та вимога про абсолютну вірність жінки свідчать про глибоко вкорінені конфуціанські

стереотипи. З течією часу та обміном культурними цінностями з Заходом, традиційні конфуціанські ідеали стали слабшати, але гендерні ролі в статевій сфері залишились консервативними.

Дослідження визначає, що соціалізація в конфуціанському середовищі впливає на усвідомлення соціальних повідомлень про відповідні поведінкові стандарти для кожної статі. Гендерні відмінності в ставленні до передшлюбних статевих відносин досліджуються за допомогою шкали Reiss PSP, що відображає дозвіл передшлюбних статевих поведінок. Результати вказують на наявність гендерних відмінностей у відношенні до передшлюбного сексу, а також на наявність "подвійних стандартів" – вищого рівня дозвільності у хлопців.

Ці гендерні різниці у ставленні до передшлюбного сексу виявляються в прагненні чоловіків зберігати домінуючу роль, тоді як жінки виражають бажання більшої гендерної рівності. Зауважується, що традиційні гендерні ролі позитивно пов'язані з подвійними стандартами в ставленні до передшлюбного сексу серед молоді, але ця залежність не виявлена у хлопців.

Дослідження також зауважує, що традиційні гендерні норми можуть впливати на репродуктивне здоров'я для підлітків, особливо щодо жінок. Тим не менше, сучасні стосунки та статева активність молоді виходять за межі конфуціанських норм, а традиційні очікування можуть призводити до вразливості щодо репродуктивного здоров'я.

Важливо враховувати регіональні відмінності в гендерних нормах та уявленнях про статеві відносини. Також потрібно дослідити роль родини та ровесників у формуванні гендерних норм та ставлення до сексуальності підлітків. Зазначається необхідність проведення додаткових емпіричних досліджень для визначення причинно-наслідкових зв'язків у цій сфері. Відзначаючи експлораторський характер роботи, автори акцентують на необхідності подальших наукових вивчень цього питання.

Наступне дослідження [30] розглядає важливий аспект життя пар, які переходять в батьківство. Аналізуючи сексуальне благополуччя та сприйнятий стрес у парах перших батьків, дослідження дозволяє краще розуміти взаємозв'язок між сексуальним життям та психологічним станом під час цього важливого переходу.

Одним із ключових аспектів дослідження є використання широкого спектру інструментів для оцінки різних аспектів сексуального життя, а також стресу та інших факторів, що впливають на психологічний стан. Врахування індексу задоволення пари, глобального показника сексуального задоволення, шкали сприйняття стресу, опитувальника післяпологових сексуальних турбот та інших інструментів дозволяє отримати комплексний погляд на стан психіки та статевого життя у перших батьків.

Зазначимо, що обрана методологія дослідження, така як модель міжособистісної взаємозалежності акторів (APIM), є важливою для вивчення взаємодії між членами пари. Врахування як акторських, так і партнерських ефектів дозволяє розрізнити вплив індивідуальних характеристик кожного члена пари на їхні власні та партнерські аспекти [30].

Особливу увагу слід приділити знаходженню, що батьки повідомляли про вище задоволення від статевого життя та більше сексуальне бажання, що пов'язане із меншим стресом у парі. Це вказує на те, що певні аспекти сексуального життя можуть впливати на загальний рівень стресу в період переходу до батьківства. Такий підхід є значущим для подальших роздумів про психологічний стан батьків та важливість сексуальної гармонії у стосунках.

Додатково, важливо враховувати деякі обмеження дослідження, такі як використання онлайн-ресурсів для залучення учасників, що може впливати на репрезентативність вибірки, та можливість внутрішніх упереджень у самозвіту учасників.

Узагальнюючи, це дослідження пропонує важливий внесок у розуміння впливу сексуального життя на психологічний стан пар під час переходу до батьківства. Результати можуть бути корисні як для фахівців у галузі

психології, так і для молодих батьків, спрямовані на збереження гармонії та благополуччя в сімейних відносинах.

Наступне дослідження [31], яке ми розглянули, також скероване на вивчення гендерних відмінностей у сприйнятті та досвідженні якості шлюбу, з фокусом на становленні уявлень про сексуальні стосунки. Засноване на даних MIDUS, це дослідження розглядає відмінності у сприйнятті якості шлюбу та взаємодій між чоловіками та жінками в контексті подружнього життя, зокрема оцінює вплив генетичних та середовищних факторів.

Дослідження вказує на те, що, незважаючи на те, що конструкти якості шлюбу вимірюються однаково за статтю, вони виявляють різниці в структурі та впливах генетичних та середовищних факторів. Важливим є те, що результати вказують на гендерні відмінності у генетичних впливах, що можуть свідчити про різні стилі взаємодій між чоловіками та жінками в їхніх шлюбних відносинах, особливо в контексті становлення уявлень про сексуальні стосунки.

Основна ідея, яку дослідження висвітлює, полягає в тому, що всі конструкти якості шлюбу корелюють сильніше у жінок, а це може вказувати на те, що уявлення про загальну якість шлюбу, як від загального задоволення, так і від конструктів адаптації, може більше формуватися під впливом якості шлюбних взаємодій для жінок порівняно з чоловіками.

Крім того, дослідження підкреслює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі, особливо в більших вибірках та для підтвердження отриманих висновків. Це вказує на важливість врахування гендерних відмінностей у сприйнятті та формуванні уявлень про сексуальні стосунки, що може суттєво впливати на підтримку та розвиток парних відносин, сприяючи покращенню якості сімейного життя.

Наступне представлене дослідження [32] було спрямоване на розгляд психологічних особливостей становлення уявлень про сексуальні стосунки в сімейному контексті. Автори акцентують увагу на взаємодії між членами родини та їхніми уявленнями щодо гендерних ролей. Дослідження визначає ряд

факторів, які впливають на формування уявлень про сексуальні стосунки та гендерні ролі в сімейному середовищі.

Почнемо з аналізу основних характеристик сімей, що дозволяє отримати контекст уявлень про гендерні ролі. За допомогою парних t-тестів автори виявили різниці між матерями та батьками в ряді аспектів, таких як рівень доходів, егалітарність, час, витрачений на домогосподарські обов'язки, та рівень конфліктів у шлюбі. Це свідчить про різні сімейні контексти, які можуть впливати на формування уявлень про сексуальні стосунки.

Важливим етапом дослідження є визначення трьох сімейних узорів: традиційна група, егалітарна група та дивергентна група. Ці узори відображають відповідність та неспівпадіння в уявленнях членів сім'ї щодо гендерних ролей. Виявлені узори підкреслюють взаємодію між батьками та дітьми у формуванні уявлень про сексуальні стосунки.

Головна гіпотеза, що розглядалася в дослідженні, передбачала, що аналіз кластерів визначить сімейні узори, пов'язані із гендерними ролями. Результати аналізу кластерів свідчать про існування та визначення трьох сімейних узорів, підтримуючи гіпотезу дослідників.

У сукупності результати дослідження підтверджують взаємодію між сімейними членами у формуванні уявлень про гендерні ролі та сексуальні стосунки. Дослідження також розглядає вплив соціально-економічного статусу сімей на уявлення про гендерні ролі, підкреслюючи значущість цього фактору в контексті становлення уявлень.

Особлива увага приділяється аналізу різниць у уявленнях матерів, батьків та дітей залежно від сімейного узору. Також визначено взаємозв'язки між гендерними уявленнями різних членів сім'ї, що розкриває важливі аспекти динаміки сімейних відносин у формуванні уявлень про сексуальні стосунки.

Результати дослідження можуть бути корисними для фахівців у галузі психології, соціології та сімейної терапії. Вони надають важливі вказівки для розуміння впливу сімейного середовища на формування уявлень про сексуальні стосунки та гендерні ролі. Аналіз результатів може також служити основою для

розвитку інтервенцій та програм, спрямованих на покращення якості сімейного життя та підтримку гармонійних відносин в родині.

Розділ 2 нашої роботи висвітлив сім унікальних досліджень, приурочених аналізу гендерних, соціокультурних, сімейних та психосексуальних чинників у становленні уявлень про сексуальні стосунки та їх вплив на сімейне життя. Дивлячись на загальний контекст цих наукових досліджень, можемо зробити значущі висновки, що дозволяють глибше зрозуміти роль цих факторів в становленні сексуальних уявлень в сімейному житті.

Дослідження також підтверджують, що соціокультурне середовище впливає на формування уявлень про сексуальні стосунки. Передача стереотипів, цінностей та норм поведінки через соціокультурні канали виявилася важливим фактором у становленні індивідуальних переконань про сексуальність та сексуальні уявлення.

Дослідження наголошують на важливості сімейних установок та взаємин у визначенні самовизначення особистості в контексті сексуальних ролей та відносин. Родинна динаміка і взаємини виявили значущий вплив на формування уявлень про сексуальні стосунки.

Гіпотеза про гендерні відмінності в становленні уявлень про сексуальні стосунки отримала підтвердження в результатах дослідження. Розглядаючи відмінності у психосексуальному розвитку чоловіків та жінок, виявлено, що ці різні контексти можуть визначати унікальні аспекти індивідуальних уявлень.

Результати досліджень також підкреслюють важливість психосексуального розвитку у формуванні індивідуальних уявлень та установок стосовно сексуальності. Висвітлення цього аспекту вказує на те, що особистісний розвиток в психосексуальному плані може визначати величезний спектр уявлень про сексуальні стосунки. Отримані результати також підкреслюють важливість урахування аспектів при розгляді питань сексуального та репродуктивного здоров'я молоді. Дослідження вказують на те, що сімейне оточення та гендерні ролі можуть визначати сексуальну поведінку підлітків у різних культурних контекстах.

Зазначені висновки підкреслюють необхідність подальших досліджень у цьому напрямку і наголошують на важливості врахування психологічних аспектів у становленні сексуальних уявлень в сімейному житті.

Цей розділ є важливим кроком у розширенні нашого розуміння відмінностей впливу різних факторів на формування та становлення сексуальних уявлень, сприяючи подальшій дискусії та розвитку наукового підходу до цієї значущої теми.

ВИСНОВКИ

У ході магістерського дослідження були розглянуті ключові психологічні аспекти, пов'язані з формуванням уявлень про сексуальні стосунки як фундаменту сімейного життя. Результати роботи дозволяють зробити наступні загальні висновки:

Головні положення гіпотези розглядають вплив соціокультурних чинників, роль сімейних факторів, гендерний аспект та важливість психосексуального розвитку на формування уявлень про сексуальні стосунки.

Вплив соціокультурних чинників: результати показали, що соціокультурне середовище відіграє важливу роль у формуванні уявлень про сексуальні стосунки. Стереотипи, цінності та норми поведінки, що передаються через соціокультурний вплив, визначають індивідуальний підхід до сексуальності та відносин.

Роль сімейних факторів: сімейні установки та взаємини виявились ключовими в аспекті самовизначення особистості у контексті сексуальних ролей та відносин. Взаємодія в родині формує основу для уявлень про сексуальні стосунки, а її характер визначає індивідуальний погляд на сексуальність.

Гендерний аспект: дослідження гендерних відмінностей у становленні уявлень про сексуальні стосунки підтвердило гіпотезу про різницю у психосексуальному розвитку чоловіків та жінок. Гендерні ролі визначають індивідуальні підходи до сексуальності та взаємин.

Важливість психосексуального розвитку: встановлено, що психосексуальний розвиток виявився важливим фактором, що визначає індивідуальні уявлення та установки стосовно сексуальності. Етапи психосексуального розвитку впливають на формування поглядів на сексуальні стосунки, забезпечуючи їхню еволюцію протягом життя.

Загальною вагою отриманих результатів можна підкреслити важливість подальших досліджень у галузі психології сексуальності та сімейних відносин. Отримані висновки можуть бути корисні для психологічної практики, спрямованої на покращення якості особистісного життя та сімейних взаємин.

Розділ 2 нашого дослідження мав на меті глибокий аналіз семи унікальних та співзвучних досліджень, спрямованих на вивчення гендерних відмінностей у уявленнях про сексуальні стосунки та їхній ролі у сімейному житті.

Кожне з досліджень використовувало різноманітні методи та підходи для досягнення своїх цілей. В них були використані психодіагностичні методи, анкетування, методи контент-аналізу та статистичні процедури для обробки отриманих даних. Це дозволило отримати комплексні результати та враховувати різноманітні аспекти гендерних відмінностей у сприйнятті та уявленнях про сексуальні стосунки.

Результати аналізу вказують на значущі відмінності в уявленнях про сексуальні стосунки між різними групами та в різних культурах. Гендерні ролі та установки виявили суттєвий вплив на сприйняття сімейних відносин та розподіл обов'язків.

Аналізуючи сім досліджень, ми прийшли до важливих висновків щодо гендерних відмінностей у уявленнях про сексуальні стосунки. Були виявлені та проаналізовані різноманітні підходи до вивчення цієї теми, а також визначені ключові фактори, що впливають на формування уявлень у різних груп населення. Результати досліджень дозволили отримати глибше розуміння того, як гендерні стереотипи та ролі впливають на сприйняття та динаміку сімейних відносин.

Було успішно виконано поставлені завдання для досягнення мети. Було здійснено ретельний аналіз сучасних теоретичних підходів і методологій, що дозволило зрозуміти глибину та складність проблеми становлення уявлень про сексуальні стосунки.

Виокремлені та проаналізовані різноманітні чинники, такі як гендерні, соціокультурні, сімейні та психосексуальні, які впливають на формування уявлень про сексуальні стосунки.

Здійснено критичний огляд західних досліджень, визначено ключові тенденції та виявлено перспективи їх використання для розвитку української психології.

Оцінено методологічні особливості західних досліджень та визначено можливості адаптації отриманих результатів для українського контексту.

Результати цієї роботи допомагають розкрити необхідність комплексного підходу до розуміння формування уявлень про сексуальні стосунки, враховуючи вплив соціокультурних, сімейних та гендерних аспектів, а також психосексуального розвитку. Робота може слугувати важливим внеском у науковий фундамент для української психології та є відмінною основою для подальших досліджень та розробки практичних рекомендацій у галузі сімейної психотерапії та освіти. Розуміння психологічних особливостей становлення уявлень про сексуальні стосунки є ключовим елементом для покращення якості міжособистісних відносин та сімейного благополуччя.

В подальших дослідженнях рекомендується: Поглиблення досліджень: рекомендується подальше наукове вивчення вказаних тем для отримання більш детального розуміння психологічних аспектів сексуальності та її впливу на сімейне життя. Розвиток програм психосексуальної освіти: Важливо вдосконалити та впроваджувати програми психосексуальної освіти для сприяння формуванню позитивних уявлень про сексуальні стосунки.

Психологічна підтримка сімей: Розробити та впровадити програми психологічної підтримки для сімей з метою поліпшення взаєморозуміння та підтримки в сфері сексуальних відносин.

Ця робота була створена для внесення вкладу в розуміння психологічних аспектів уявлень про сексуальні стосунки та сприяння формуванню здорових та гармонійних сімейних відносин. Головним висновком всієї роботи є те, що багато психологічних факторів впливають на становлення уявлень про

сексуальні стосунки в сімейному житті. Для подальших досліджень в Україні ми радимо опиратися на закордонні дослідження при проведенні експериментальних досліджень та на результати нашої роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вовканич М. Проблеми розвитку сексуальної самосвідомості підлітків у сучасному суспільстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2013. Вип. 27. С. 25-27.
2. Ворнік Б. М., Ромащенко О. В., Коган М. И. Жіноча сексологія и сексопатологія. Київ, 2016. 366 с.
3. Говорун Т. В. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2012. 343 с.
4. Гупаловська В. А. Психологічні особливості сексуальності жінок з різним рівнем суб'єктивного благополуччя / В. А. Гупаловська, Н. І. Лень. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Психологічні науки. 2015. Вип. 126. С. 47-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2015_126_13
5. Гупаловська В.А., Стрілець Н.О. Психологічні особливості сексуальних установок молоді. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського*. Психологічні науки. 2013. Т. 2. Вип. 10(91). С. 89–94.
6. Гупаловська В.А., Володимирець О.І. Психологічні особливості сексуальності чоловіків: результати емпіричного дослідження. *Проблеми сучасної психології*. 2012. Випуск 16. С. 222–235.
7. Діденко С. В. Психологія сексуальності: підручник. Київ : «Академвидав», 2009. 304 с.
8. Дідковська Л. І. Психологічні особливості ставлення до сексу осіб віку ранньої дорослості. Львів, 2014. С. 72 – 79.
9. Дейвід Вестбрук, Гелен Кеннерлі, Джоан Кірк. Вступ у Когнітивно-поведінкову терапію. Львів: «Свічадо», 2014, 408 с.

10. Кришталь В. В. Сексологія. Т. II. Клінічна сексологія. Харків. 2017. 272 с.
11. Психологія сім'ї: навчальний посібник. За заг. ред.: В.М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2018. 238 с.
12. Психологія статі та сексуальності: наук.-допом. бібліогр. покажч. *Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки*, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Електрон. текст. дані. - Луцьк, 2021. 92 с.
13. Степанов О.М. Психологічна енциклопедія. Київ: Академвидав, 2016. 424 с.
14. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навчальний посібник. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.
15. Робочий зошит для самостійної роботи студентів медичного факультету з курсу «Основи сексології та сексопатології» / упоряд. Г.М. Кожина, Н.В.Георгієвська, І.В.Лещина, В.Є.Кришталь. Харків: ХНМУ, 2018. 85 с.
16. Седих К.В. Психологія сім'ї: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2015. 192 с.
17. Сидоренко А.В. Структурні компоненти психологічної готовності молоді до сімейних стосунків. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2013. № 1(30). С. 343–349.
18. Столярчук. О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч.посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.
19. Основні принципи терапії сексуальних порушень. Терапія сексуальних розладів. *Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія»* / ред. та упоряд. О.В. Федик. Івано-Франківськ, 2010. С. 156–161. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk790135.pdf>
20. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 364 с.

21. Чхайдзе А.О. Взаємозв'язок особистісної зрілості з мотивацією створення шлюбу. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2013. No 3(32). С. 298–302.
22. Цихоня О. С. Етико-психологічні аспекти дослідження уявлень про сексуальні стосунки у жінок з розладами особистості. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія : Психологічні науки. 2013. Т. 2, Вип. 10. С. 321-325. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2013_2_10_64
23. Шиделко А. В. Особливості чоловічої сексуальності: психологічний аспект / А. В. Шиделко, Н. М. Калька. *Теорія і практика сучасної психології*. 2020. № 1. Т. 1. С. 97-100.
24. Berlin G. The Effects of Marriage and Divorce on Families and Children. MDRC. 2014. No 13. P. 2-11.
25. Rostowska T. Małżeństwo a funkcjonowanie rodziny / T. Rostowska, M. Spryszyńska. *Roczniki Pedagogiczne*. 2014. No 3. P. 29-51.
26. Furler K., Gomez V., & Grob, A. Personality perceptions and relationship satisfaction in couples. *Journal of Research in Personality*, 2014, 50, P. 33–41. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2014.02.003>
27. Muhammad N.A.; Tohid H.; Omar, K.; Mohd. Amin R.; Shamsuddin K. Gender Difference in the Influence of Family Interaction and Parenting Behaviours on Youth Sexual Intention. *Soc. Sci.* 2017, 6, 105 p. URL: <https://doi.org/10.3390/socsci6030105>
28. Faludi C., & Rada C. Gender differences in sexual and reproductive health education in the family: a mixed methods study on Romanian young people. *BMC Public Health*, 2019. 19(1), 1103 p. URL: <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7321-0>
29. Zuo X., Lou C., Gao E., Cheng Y., Niu H., & Zabin L. S. Gender differences in adolescent premarital sexual permissiveness in three Asian Cities: Effects of gender-role attitudes. *Journal of Adolescent Health*, 2012. 50(3 SUPPL.), S18-S25. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2011.12.001>

30. Tavares I. M., Schlagintweit H. E., Nobre P. J., & Rosen N. O. Sexual well-being and perceived stress in couples transitioning to parenthood: A dyadic analysis. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 2019, 19(3), P. 198–208. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2019.07.004>

31. Beam C.R., Marcus K., Turkheimer E. et al. Gender Differences in the Structure of Marital Quality. *Behav Genet*, 2018, 48, P. 209–223. URL: <https://doi.org/10.1007/s10519-018-9892-4>

32. Marks J.L., Lam C.B. & McHale S.M. Family Patterns of Gender Role Attitudes. *Sex Roles*, 61, 2009, P. 221–234. [https://doi.org/10.1007/s11199-009-9619-](https://doi.org/10.1007/s11199-009-9619-3)

[3](#)